

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Pedagogers definition och syn på lek

En enkätstudie mellan pedagoger inom två pedagogiker

Maria Svensson & Linda Torstenson

Kurs. LAU370

Handledare: Staffan Stukát

Examinator: Pia Williams

Rapportnummer: VT09-2611-036

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Pedagogers definition och syn på lek. En enkätstudie mellan pedagoger inom två pedagogiker

Författare: Maria Svensson & Linda Torstenson

Termin och år: VT 2009

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Staffan Stukát

Examinator: Pia Williams

Rapportnummer: VT09-2611-036

Nyckelord: Lek, Förskola, Pedagoger, Reggio Emilia och Montessori

Syfte:

Syftet med detta arbete har varit att undersöka pedagogernas syn och tankar om lek samt se om det skiljer sig mellan vad pedagogerna inom Reggio Emilia och Montessori tycker.

Frågeställningar:

Hur definierar pedagogerna lek?

Hur och varför avbryter pedagogerna leken?

Hur förhåller sig pedagogerna till lek?

Skiljer sig resonemanget och tankegångarna inom de två olika pedagogikerna?

Metod:

Vi har valt att göra en kvantitativ enkätundersökning då målet varit att få ett bredare urval av svarspersoner. Enkäten var nätbaserade och skickades via e-post till pedagogerna som valt att delta i denna studie. Det var pedagoger från fyra enheter och sammanlagt deltog 19 pedagoger från både Reggio Emilia och Montessori. Svaren analyserades och vi skiljde svaren mellan de två pedagogikerna för att lättare kunna se om det fanns någon synbar skillnad.

Resultat:

Vi har kommit fram till att det är svårt att definiera ordet lek. Då pedagogerna själva fick definiera lek med tre ord skilde det sig inte jättemycket mellan pedagogikerna. De ord som förekommit mest är bearbetning av intryck och upplevelser, lustbetonat, tid och fantasi, både i litteraturen och ifrån pedagogerna. I pedagogernas svar fick vi en förståelse av att ordet lek har mångtydig betydelse. Vi har även kommit fram till att pedagogens roll inom leken är viktig och att man måste finna en balans mellan att medverka och att inte medverka i leken. Detta då barnen lär sig grundreglerna då den vuxne medverkar men barnen bearbetar även händelser då de leker själva. Då vi undersökt hur och varför pedagogerna avbryter leken ser vi att anledningarna är samma hos pedagogerna, det sker när det är vardagssituationer som står på spel t.ex. mat och utgång. Pedagogerna försöker att avbryta leken på olika sätt, några väljer att enbart säga att man skall städa för att det är frukt, andra pedagoger försöker gå in i leken, föreslå en händelse i leken och att barnen efteråt kan fortsätta med sin egen lek. Vi har även kommit fram till att det inte skiljer sig speciellt mycket mellan pedagogikerna och genom litteraturen kan man se kopplingar mellan pedagogernas handlande och teori samt att de följer sin pedagogik

Förord

Denna uppsats är skriven av Maria Svensson och Linda Torstenson. Vi har båda läst inriktningen ”Barn och ungas uppväxtvillkor” där leken följt inriktningen som en röd tråd. Leken är en central del i barnets vardag och en viktig del för att barn skall lära sig och bearbeta händelser, därför har detta ämne intresserat oss.

Vi vill börja med att tacka oss själva för ett gott samarbete. Vi har under dessa 10 veckor arbetat fram denna uppsats tillsammans och vi har delgivit varandra tankar och idéer. Vidare vill vi tacka vår handledare Staffan Stukát, som givit oss många tips och idéer på hur man utformar ett examensarbete. Han har hjälpt oss att se ljuset i mörkret då vi har upplevt motgångar. Det finns många personer i vår omgivning som hjälpt oss och stöttat oss i detta arbete. Vi vill tacka alla er och framför allt ett stort tack till pedagogerna som gjorde det möjligt för oss att genomföra vår studie och arbetet.

Innehållsförteckning

Inledning	5
1. Teorier och litteratur kring lek	7
1.1 Definitioner av lek	7
1.2 Pedagogens roll i leken	8
1.3 Pedagogens respekt för leken.	9
1.4 Lekteorier	10
Sociohistorisk lekteori	10
Förskolans fader	11
1.5 Pedagogik.....	12
Reggio Emilia	12
Montessori	13
Sammanfattning av teorier och litteratur kring lek	15
2. Syfte och frågeställningar	17
3. Metod	18
3.1 Val av metod.....	18
3.2 Urval.....	18
3.3 Avgränsningar	19
3.4 Bortfall	19
3.5 Genomförande	19
Analys av data.....	21
3.6 Reliabilitet, Validitet, Generaliserbarhet	21
Reliabilitet.....	21
Validitet	21
Generaliserbarhet	21
3.7 Etiska Principer.....	23

4. Resultat	24
5. Diskussion	30
5.1 Metoddiskussion.....	30
5.2 Resultatdiskussion	30
Definition av lek.....	30
5.3 Pedagogens roll.....	32
Förhållningssätt.....	33
5.4 Avbruten lek.....	34
Vad, hur och varför	34
5.5 Vidare forskning	35
5.6 Slutord.....	36
Referens	36
Bilaga	39
Bilaga 1. Missivbrev.....	39
Bilaga 2. Enkätundersökning.....	40

Inledning

Genom hela lärarutbildningen har olika kurser belyst vikten av lek och lekens betydelse för barns utveckling och lärande. Leken har gått som en röd tråd genom hela vår utbildning och det är utifrån detta som vi intresserat oss väldigt mycket för lek. Samt att vi anser att den är viktig för barns lärande och utveckling. Barnen klarar inte bara av miljoner saker genom leken, de lär sig precis lika mycket av den. Leken är en central roll i barnens liv och det är något man aldrig kan komma ifrån.

Under arbetets gång fann vi ett motto som står skrivit på den tyske pedagogen Fröbels gravsten, han kallas även för förskolans fader, ”Kom, låt oss leva för våra barn” (Simmons-Christenson, 1977, s. 73). Detta motto har vi tagit med oss genom hela arbetet och det kommer att belysa våra tankar och handlingar som blivande pedagoger. Vi lever för våra barn för att det är dem som skall ta över efter oss och senare i livet kunna hjälpa oss.

Då vi tittat närmare på litteraturen har vi, som så många andra forskare, kunnat se att leken är svår att definiera och det finns så många olika definitioner av ordet. Man har ingen riktigt klar bild över vad lek är därför vill vi undersöka detta ute i verksamheterna. Det är även så att många pedagoger anser sig inte vilja blanda sig i barns lek. Genom litteraturen har vi även fått funderingar kring hur pedagogerna ser leken i förhållande till tid, är leken tidsfördriv?

Vi har med tanke på detta valt att i vår studie undersöka hur pedagoger ser på lek. Eftersom leken i sig är ett stort ämne, men även ett utforskat område har vi valt att inrikta vår studie på två pedagogiker, Reggio Emilia och Montessori. Vårt val att inrikta oss på dessa två pedagogiker är dels då vi vill undersöka om pedagogerna har olika uppfattningar om lek men valet är även för att avgränsa vår studie. Val av pedagogikerna har grundat sig i att vi som skribenter upplever dessa två som olika. Vi båda har tidigare erfarenheter från Reggio Emilia men inte någon större erfarenhet av Montessori och vi kan därför inte säga att de är olika. Det som vi upplever som olika och som vi sett ute i verksamheten är att Reggio Emilia har flera rum i ett samt att pedagogen fungerar som en medresenär. När det gäller Montessori upplever vi en mer skollik miljö där det karaktäristiska Montessorimaterialet står på hyllorna i rummen som barnen vistas i. Det är även ett skäl till att undersöka dem för att få en uppfattning om hur pedagogerna ser på leken. Sedan har vi sett att det är flera förskolor som har börjat arbeta utefter Reggio Emilia pedagogiken och gör det än mer intressant att undersöka Reggio Emilia. Valet av Montessori grundar sig även i att vi ville göra en jämförelse och se hur och om pedagogerna inom de två pedagogikerna tänker lika eller olika om lek. Ytterligare ett skäl till att vi valt just dessa två pedagogiker är då vi först hade en tanke att undersöka pedagogernas uppfattningar i den traditionella förskolan och Reggio Emilia. Men vad är en traditionell förskola? Eftersom det är svårt att definiera lade vi ner tanken om den ”traditionella” förskolan men behöll Reggio Emilia. Då vi fortsatte att fundera över vad det fanns för olika typer av förskolor i kommunen föll tankarna på Reggio Emilia och Montessori.

Våra tankar kring detta arbete vill vi stödja genom flera utlåtande i förskolans läroplan, Lpfö 98 (Utbildningsdepartement 2009, Lpfö 98, s.4-9). Denna läroplan är den första i sitt slag och infördes 1998. I skollagen finns det grundläggande bestämmelser om hur man skall utforma förskolan. I denna lag talas det om att det inom förskolan skall bedrivas pedagogisk

verksamhet och personalen skall ha erfarenheter och utbildning så att barnens behov tillgodoses.

Läroplanen som instiftades 1 januari 1998 var tänkt att ersätta de tidigare pedagogiska program som Socialstyrelsen tagit fram i form av allmänna råd. Den nya läroplanen skall styra förskolan och föra fram kraven som staten ställer på verksamheten. Man talar om värdegrund, uppdrag, mål samt vilka riktlinjer som finns för förskolan. Viktigt att poängtera är att det inte står hur man skall nå målen.

Det är i förskolan som man skall lägga grunden för ett livslångt lärande. Man talar vidare om att förskolan skall vara trygg, lärorik och rolig. Förskolan skall även erbjuda en trygg miljö som samtidigt utmana och locka barnen till lek och aktiviteter. Det är de vuxna som skall se varje barns möjligheter och de skall stödja barnen i utvecklingen kring självförtroende och tillit samt förmåga att samarbeta och lösa problem. En annan viktig del som verksamheten har är att skapa intresse för barnen att erövra och lära sig nya kunskaper, färdigheter och erfarenheter. Genom lek, socialt samspel, skapande, utforskande samt genom att iaktta och reflektera, söker och erövrar barnen nya kunskaper (Utbildningsdepartementet, 2009, Om förskolans läroplan).

Förskolan har som mål att varje barn ska:

- ”Utveckla sin nyfikenhet och sin lust samt förmåga att leka och lära,”
- ”Utveckla sin förmåga att fungera enskilt och i grupp, att hantera konflikter och förstå rättigheter och skyldigheter ” (Utbildningsdepartementet, 2009. s. 9).

I Lpfö 98 nämner man även vikten av att barn skall få chans att uttrycka och bearbeta erfarenheter, känslor samt upplevelser. ”Leken är viktig för barns utveckling och lärande. Ett medvetet bruk av leken för att främja varje barns utveckling och lärande skall prägla verksamheten i förskolan” (s. 6).

Det är genom detta resonemang som vi ser det som ett hinder om man själv inte kan definiera vad leken är och vad den betyder för en själv. Vi ser det därför som viktigt, då vi skall arbeta i förskolan där leken har en stor betydelse. Vi ser det även som en självklarhet att man är med barnen samt försöker att inte störa barnen i deras lek. En fundering vi har är hur det ser ut i verkligheten och om det skiljer sig mellan de verksamheter vi valt. Vi ser ett hinder om man som pedagog inte kan definiera vad lek är, det kan även bli svårt för barnen att förhålla sig om man som pedagog har olika synsätt på t.ex. hur leken skall avbrytas. Vi ser leken som en möjlighet och ett redskap, men gör pedagogerna ute i verksamheterna detta?

1. Teorier och litteratur kring lek

I denna litteraturgenomgång kommer vi att belysa tidigare forskares tankar och studier om lek, för att försöka att definiera vad lek är. Vi vill i detta avsnitt belysa pedagogernas roll i leken men även deras respekt för leken då vi anser att dessa två är viktiga och relevanta för vår studie. Utifrån våra tankar och synsätt har vi valt att presentera två viktiga personer som har grundat många tankar och teorier om leken. Vi tar även upp Fröbel som anses vara förskolans fader med sin Kindergarten(barnträdgård). I slutet av detta avsnitt kommer vi att belysa de två pedagogikerna som vi ha för avsikt att jämföra.

1.1 Definitioner av lek

Barn behöver inte anstränga sig i leken, den kommer lätt, spontant och utan besvär (Hangaard Rasmussen, 1985). I boken *Utvecklingspsykologi* (Hwang & Nilsson, 2003) nämns att leken är handlingar och ord som är frivilliga, lustbetonade och inte på riktigt. Hangaard Rasmussen (1993) inleder sin bok med att tala om att leken är ett märkligt fenomen som man inte kan fånga i någon klar och entydig formel. Han talar vidare om att leken har ett stort inslag av kaos. Detta kaos utgör en lustfylld förvirring, tanklöshet, glädje, tumult, snabba kroppsrörelser, maktutövning samt våldsamerheter. I barns lekvärldar finns inget rätt eller fel då barnen samspelar på samma villkor (Johansson & Pramling Samuelsson, 2007). Inom leken kan barnets erfarenheter tolkas så att handling och föremål får nya och främmande betydelser. Barnet kan genom leken öka sin medvetenhet om världen (Lindqvist, 1996).

För barnen är leken en viktig och allsidig aktivitet, detta då barnen ägnar mycket tid åt att leka. Leken motiverar och engagerar barn på ett inifrån styrt sätt, som en central betydelse för socialisation och lärande (Lillemyr, 1990, 2002). Utifrån detta har vi funderingar om hur pedagogerna ute i verksamheten ser och definierar lek.

Birgitta Knutsdotter Olofsson försöker i boken *Lek för livet* (1987) att presentera vad lek är för något. Hon talar om att den riktiga leken enbart uppstår i frihet av hot, spänning och otrygghet. Hangaard Rasmussen (1985) å sin sida talar om de viktigaste villkoren för att ett barn kan leka spontant och fritt är den solida grundval av säkerhet, trygghet, beskydd och tillit, som föräldrar och förskolepersonal ger barnet.

I leken sker erfarenheter, utforskning för barnen, de får även använda fantasin och får prova saker på ett sådant sätt att de lär känna sig själva och sin omvärld samt utvecklar självtillit. Barnen lär sig även att kommunicera och förhålla sig till andra, barn socialiseras genom leken (Lillemyr, 1990, 2002).

I leken gäller inte verklighetens krav och normer, detta gör att leken enligt Lillemyr (2002) blir en trygghet. Här tillåts barnen att vara arga, rädda och ledsna, men det blir på ett annat sätt än på riktigt. Knutsdotter Olofsson (1987, 2003) belyser även att inom leken kan man uttrycka sig, öva, pröva och lära sig bemästra sina känslor. Barnen kan i leken använda det de kan då leken blir som en "fri" arena. I denna arena, i leken, är barnen inte rädda för att bli

bedömda efter hur de uppför sig (Lillemyr, 2002). Leken föds i stunden och den verkställes omedelbart, den styrs av en inre lust och inte av en yttre motivation (Knutsdotter Olofsson, 1987).

Inom leken kan man prova olika beteende och man behöver inte vara rädd för konsekvenserna t.ex. kan man slåss utan att skada någon, alltså på lek, samt att man i leken inte blir arga på varandra. De som leker tillsammans måste vara överens om att det som sker är på låtsas. Leken ger tillfälle att testa saker man i verkligheten inte vågar (Knutsdotter Olofsson, 1987, 2003). Leken uppfattas som ett typiskt beteende hos barn. Det är en lustbetonad aktivitet som är frivillig för barnen att bestämma om de vill vara med i. Leken är på låtsas och i den ryms en spänning (Lillemyr, 1990).

Knutsdotter Olofsson (1987, 2003) skriver att det inte är helt lätt att definiera vad lek är då det beror på vilken teori man har om lek samt att man kan sätta det i motsats till varandra t.ex. leken är både på riktigt och på låtsas. Det vill säga är man inne i leken ser barnen allt som verkligt och på riktigt, men utifrån sett är leken bara på låtsas. Barnen skapar och erfar en värld av mening med specifika förutsättningar inom leken (Johansson & Pramling, 2007). Hangaard Rasmussen (1985) menar att det som händer i den riktiga världen är en nödvändig inspiration till barns lek. Leken är ett lustigt fenomen som vänder upp och ner på verkligheten. Det är ingen ovanlighet att upplevelser som barnet tidigare varit med om, t.ex. en konflikt med sina föräldrar, speglar deras lek efteråt, de upprepar konfliktfyllda upplevelser (Hangaard Rasmussen, 1985, 1993).

1.2 Pedagogens roll i leken

Barnen ser pedagogen som en trygghet och auktoritet. Detta ser man genom att barnen vänder sig till pedagogen när de behöver hjälp av olika slag, detta sker i alla åldrar. Johansson och Pramling Samuelsson (2007) nämner att barn tar hjälp av pedagogerna när barnen själva behöver hjälp och när de känner att de inte kan själva. Detta kan t.ex. vara att laga något som är trasigt eller lägga på tak i kojan. Alla barn vill bli sedda och hörda i sin lek och sitt lärande. Detta är en anledning för barnen att påkalla pedagogens uppmärksamhet samt försöka att inbjuda till samspel. Barn påkallar uppmärksamhet på olika sätt men oftast i samband med att de vill visa något de åstadkommit, skapat eller något de vill visa att de kan för pedagogen.

Barn vill även göra pedagogen uppmärksam när det är barn som inte sköter sig, eller när någon bryter mot regler som finns. Detta kan handla om både vuxna och barn. Barn söker inte bara uppmärksamhet när de vill visa att de klarar något eller när någon gör fel. Det sker även att barnen tidigt vill ha bekräftelse att de är på rätt väg med det som de är sysselsatta med. Här läggs vikten på att pedagogen skall förmedla informationen till barnen, barnen vet alltså inte själva hur de skall gå till väga (Johansson & Pramling Samuelsson, 2007).

Knutsdotter Olofsson (1987) talar om att när barnet får den vuxne som lekpartner då lär sig barnen vikten av turtagande, samförstånd och ömsesidighet. Detta är även samarbete som sker mellan barnen. Barn som inte lär sig grundreglerna samförstånd, turtagande och ömsesidighet får svårt att leka med andra. Dessa regler lär sig barnen i den tidiga leken tillsammans med vuxna, bland annat redan på skötbordet (Knutsdotter Olofsson, 1987, 2003). Det talas om att leken betraktas som barns individuella projekt och att lärande och strävansmål vilar på lärarnas axlar. Barn lär av varandra i leken och dels då de utmanas av barns olikheter i

erfarenheter och åldrar. I barns värld är lärande och lek oskiljbara. Därför borde det även vara så i pedagogiken för tidigare åren, då barn redan från början är lekande lärande individer. Dessa individer är riktade mot sin omvärld för att försöka erövra, få en förståelse och ett kunnande i denna värld. Man måste se på kunskap på ett nytt sätt där lärande och lek ses som varandras förutsättningar (Johansson & Pramling Samuelsson, 2007).

Som pedagog får man alltid höra från barn att de inte får vara med. Här är det ytterst viktigt som pedagog att skilja mellan när ett barn konsekvent hålls utanför leken och när barnet nekas tillgång för att de andra barnen vill leka för sig själva, alltså när de vill vara fria från andra barns inblandning (Hangaard Rasmussen, 1993). Knutsdotter Olofsson (1996) å sin sida menar att när barn frågar redan lekande barn om de får vara med så blir den pågående leken störd. Hon hävdar även att leken sker smidigast om den innehåller färre barn. Genom dessa två resonemang upplever vi att det är viktigt att vara lyhörd. Vi har funderingar om detta sker i verkligheten och hur det sker inom våra två undersökningspedagogiker.

1.3 Pedagogens respekt för leken.

Man talar om att den vuxne skall ha respekt för leken. Med detta menas att man inte skall avbryta leken eller störa den. Dock finns det tillfällen då man måste störa som vid samling eller måltider. Knutsdotter Olofsson (1987) talar då om att man inifrån leken kan göra ett avbrott och att man då visar på respekt för leken. Hon visar detta genom ett exempel där några barn leker badbassäng. Pedagogen uppmuntrar då de lekande barnen att gå upp på stranden för att ha samling och att de efter samlingen kan bada mera (Knutsdotter Olofsson, 1987). Att ha respekt för leken handlar om att den vuxne värnar om leken. Att inte störa leken, alltså ha respekt för den, är en av de tre principerna som Knutsdotter Olofsson nämner i sin bok *De små mästarna* (1996). Denna bok är en sammanfattning av ett projekt som hon startade upp på en förskola för att pedagogerna skulle ta till vara leken mer effektivt och låta denna stå i första rummet. De övriga två principerna som hon nämner att förskollärarna utgått ifrån är *tid för lek* och *att ofta delta i barns lek*. Att delta i barnens lek är något vi funderat över om pedagogerna ute i verksamheterna gör, skiljer det sig mellan Reggio Emilia och Montessori samt vad väljer pedagogerna att göra, medverka eller titta på. Det är inte säkert att de väljer det ena eller det andra utan det kan vara olika vid olika tillfällen, enligt vår uppfattning.

En vuxen som intensivt koncentrerar sig på att lösa en uppgift är inte särskilt vänlig, om någon plötsligt avbryter henne. Hon kan bli ursinnig och börja klaga över att allt är förstörd. Detta liknar barnen när de blir avbrutna, då de inte får en rimlig chans att fullborda sin lek. Många pedagoger anser att man inte har tid att vänta ett par minuter för att barnen skall få en chans att avsluta. Dock skulle detta med all sannolikhet kunna förhindra gräl. De vuxna anser att leken med all säkerhet kommer att ta tid och man ser leken enbart som lek, alltså tidsfördriv (Hangaard Rasmussen, 1985). Utifrån vad Hangaard Rasmussen skriver om pedagogerna blev vi nyfikna på om det verkligen är så ute i verksamheterna och det var utifrån detta som våra tankar föddes om pedagogernas syn på lek. Detta är ett skäl till att ta reda på vad som sker i verksamheten.

Många vuxna har inställningen ”se men inte röra” när det gäller barns lek. Man talar om att personalen på förskolan skall bistå med material, organisera miljön samt hjälpa till vid eventuella konflikter (Knutsdotter Olofsson, 1987). Man tvekar att leka med barnen och ta en roll i deras lek, pedagogerna i förskolan intar en passiv roll. Genom att inta denna roll och

överlämna leken till barnen själva blir leken dålig utarbetad, kortvarig och barnen utnyttjar bara en del av det tillgängliga materialet. Knutsdotter Olofsson (1987) talar om en undersökning, där få pedagoger lekte med barnen och att den lek som skedde varade enbart i fem minuter. Den kontakt som barnen fick med pedagogerna var genom förmaningar, förbud, uppmuntran samt upplysningar. Detta är väldigt skrämmande då leken utvecklas i samband med den vuxne hos det lilla barnet (Knutsdotter Olofsson, 1987).

Den vuxne behövs som en trygg punkt för att barnen skall få ro till att leka. Det räcker oftast att den vuxne finns i samma rum och pysslar med sitt, så som papper, strykning, stickning, laga saker eller krattar etc.

1.4 Lekteorier

Teorier om lek har varit ett försök till att förklara orsaken till varför och hur leken uppstår och utvecklas. Olika forskarna har sett leken utifrån sina egna synvinklar t.ex. har etologerna sett leken som ett beteende likt djurens, psykoanalytikerna ser den som uttryck för barns inre värld, intelligentforskaren ser det som ett uttryck för barnets kognitiva utveckling och antropologen har sett leken som en kulturell företeelse etc. De olika teorierna beror alltså på vad man ställer för frågor samt utifrån vilken synpunkt man betraktar leken. I de genomgångar av termer om lek konstatera författarna att ingen har lyckas fånga leken i en övergripande teori. ”Lekteorin är som ett moln omöjligt att dra ner” (Knutsdotter Olofsson, 1987, s. 137). Problemet om att man inte kan definiera ordet lek är även det en stark drivkraft i denna studie. Om man inte kan tala om vad lek är hur skall man då kunna arbeta och tala om det? Man talar om att de flesta teorier bidrar med en pusselbit till definitionen ”lek” samt att i det man säger finns det en gnutta sanning (Knutsdotter Olofsson, 1987).

Här är leken barnets viktigaste sätt att bearbeta omedvetna känslor. Dessa känslor kan vara underlägsenhet och rädsla inför hot som skrämmer. Det är inom leken som barnet kan möta skrällen och besegra det onda. Det är ytterst viktigt att leken är fri från vuxnas inblandning då barn inom leken skall kunna hävda sig mot vuxenvärlden (Lindqvist, 1996).

Sociohistorisk lekteori

Vygotskijs teori

Från Vitryssland kom Lev S Vygotskij (1896-1934) som har fått stor betydelse för ”sovjetpsykologiska teorin”. Han skrev samtidigt som Piaget och han var väldigt insatt i hans teorier samt väl insatt inom psykoanalys (Freud) och beteendepsykologi. Vygotskijs teori bygger på att se hur människan handlar genom tecken, så som språk, och hur man tolkar och förstår sin omgivning. Han talar även om ett alternativ betraktelsesätt, detta kallar han för *den närmaste utvecklingszonen* (även kallad den potentiella utvecklingszonen) (Lillemyr, 2002). När vi tittat på vad litteraturen säger om *den närmaste utvecklingszonen* fann vi två författares beskrivningar vara intressanta. De beskriver den som att, området då den mer kunniga personen, vuxen eller barn, hjälper den mindre kunnig. Alltså det som händer mellan det som barnet klarar på egen hand och det som man klarar med hjälp av en annan, det är däremellan utvecklingen äger rum (Löfdahl, 2004. Dysthe & Igland, 2003). Den existerande utvecklingsnivån, hänger samman med fullförd utveckling. Potentiella utvecklingsnivån handlar om kommande utveckling. Inom denna nivå klarar barnet utvecklingsuppgifterna

genom handledning av en vuxen, men även genom andra barn som har mer erfarenheter (Lillemyr, 2002).

Vygotskij höll med Freud om att barnen genom leken kan tillfredsställa önskningsar, leken syftar även till att barn skall känna att de klarar av saker och leken finns inte bara för att man skall kunna bearbeta traumatiska upplevelser menar Vygotskij (se Hwang & Nilsson, 2003. Lillemyr, 2002). Vygotskij talar om en mognad hos barn samt att de behöver utmanande uppgifter som kan kittla deras nyfikenhet.

Något som skiljer Piaget och Vygotskij åt är hur de såg på barns utveckling. Piaget menade att från det egocentriska tillståndet till ett tillstånd där barnen kan se saker ur en annan synvinkel det är där barnet utvecklas. Vygotskij å sin sida menade att all kognitiv utveckling samt tänkande har sin utgångspunkt i en social aktivitet.

Förskolans fader

Fröbel

Den tyske pedagogen Friedrich Fröbel (1782-1852) är den person som man förknippar med begreppet den fria leken (se t.ex. Lindqvist, 1996. Simmons-Christenson, 1977. Hägglund, 1989). Under sin uppväxt i Thüringen i Tyskland fick han uppleva en hel del politisk oro runt om i Europa. Franska revolutionen, Wienkongressen och Napoleonkrigen är några. Fröbel själv var inte alls intresserad av politik, men trots detta blev han vid ett flertal gånger inblandad i politiska konflikter. Dessa omständigheter kan ha bidragit till hans livsverk och den starka övertygelsen om varje människas rätt till frihet. Denna tanke var drivkraften när han startade Kindergarten.

Fröbel gav sin institution namnet *Kindergarten* (barntädgård) år 1840 då detta innefattade allt han ville ge barnen. Han menade att så som trädgårdsmästaren ser till varje planta så att den blir fullvärdig så skall kindergarten ge varje "människoplanta" allt vad den behöver. Enligt Lindqvist säger Fröbel: "Barnet är den planta, som behöver vård i Barntädgården" (Lindqvist, 1996, s 51). Han menar att barnet skall mogna. Inom hans pedagogik är leken en av kärnpunkterna och leken anses vara det naturliga sättet för barn att uttrycka sig. Vi har sett att barn uttrycker sig mycket genom leken. Därför vill vi se hur pedagogerna ser på leken.

Under den tid som Fröbel arbetade som lärare förstod han vilken betydelse förskoleåldern har för barns senare utveckling. Han märkte även att barn saknade de rätta förkunskaperna för skolstudierna och han ansåg att dessa förkunskaper skulle man kunna ge barnen på institutioner när barnen är 3-7 år, då barnen skulle kunna utvecklas fritt. En viktig tanke som Fröbel hade var att det behövs utbildning och kunskap för att kunna genomföra uppfostran på bästa sätt.

Frøbels pedagogik

Barnet skall i varje utvecklingsstadium få tillfälle att utveckla sina inneboende anlag, detta var den ledande tanken hos Fröbel. Detta anser han vara en förutsättning för att bli en fullvärdig människa. Det är dock viktigt att poängtera att den yttre världen påverkar och har stort inflytande. Det är alltså viktigt att barn får ta in det yttre samt uttrycka det inre (Simmons-Christenson, 1977).

Första grundläggande syftet i fostran ansåg Fröbel vara att lära barnen (se t.ex. Simmons-Christenson, 1977. Löfdhal, 2004. Hägglund 1989). Detta kunde man göra på olika sätt,

framförallt genom att uppmuntra barnen att själva uppfatta och finna hur omvärlden fungerar. Detta genom att låta barnen duka, städa, sköta djur, göra köksarbeten eller samla saker i naturen, man måste dock lämna dem ifred och inte fordra för mycket. Man behöver en friare fostran, med det menade han att frihet är förenad med ansvar, som innebar att man skall utvecklas utan för stora krav. Annica Löfdahl (2004) har tolkat Johanssons resonemang om Fröbel där leken skall vara fri från krav och påverkan från vuxna, samt att man såg lek och arbete som åtskilda aktiviteter.

Leken ansåg han inte vara något tidsfördriv utan vägen till lärande som måste tas på allvar, något oändligt stort. I leken uttrycker barn känslor, tankar och upplevelser samtidigt som de får kunskaper och erfarenheter.

1.5 Pedagogik

Som vi nämnt tidigare har vi valt att jämföra Reggio Emilia och Montessori, där vi inom dessa pedagogiker vill försöka lyfta fram leken. Vi är medvetna om att det finns massor av intressanta och nyttiga saker att ta upp inom dessa pedagogiker men vi har som sagt försökt plocka fram och belysa det som vi anser vara relevant för vår studie.

Reggio Emilia

I norra Italien i Emilia Romagna- regionen ligger staden Reggio Emilia. Staden har blivit känd genom den pedagogiska filosofi som bildades därefter andra världskriget av Loris Malaguzzi som var chef för de kommunala förskolorna i denna stad (se t.ex. Grut, 2005. Reggio Emilia Institutet, 2009. Wallin, 2005). Man talar om att sedan 1964 är Reggio Emilia centrum för de viktigaste förskoleerfarenheterna i världen och denna pedagogik finns i flera länder runt om i världen.

Reggio Emilias pedagogiska filosofi handlar om att ha ett pedagogiskt arbetssätt som är förankrat i en humanistisk livshållning, där man har en stark tro på människans möjligheter. Man talar om vikten att ha respekt för barnen samt ha en förståelse om att alla barn föds intelligenta och rika, där det finns en kraft hos alla barn att utforska världen. Inom pedagogiken handlar det även om att genom att bekräfta barnets individualitet bejakar man olikheter, samarbete, subjektivitet och solidaritet, detta för att förändra världen i en demokratisk riktning. Pedagogiken skall ständigt utvecklas och förändras och nuet är alltid något diskuterbart och det finns alltid förmåga för förändring och förnyelse, det handlar om nytänkande, där det är barnens behov som står som utgångspunkt.

Inom Reggio Emilia ses det som en tillgång i att personalgruppen har olika utbildningsmässiga kompetenser medan man i Sverige har krav på att alla skall vara högskoleutbildade (se t.ex. Brulin & Emriksson, 2005. Lindqvist, 1989. Wallin, 2005. Reggio Emilia Institutionen, 2009). Den vuxnes uppdrag är att uppmuntra, utmana och upprätthålla temats röda tråd. Som pedagog skall man se, lyssna och dokumentera. Det handlar om att byta fokus från pedagogen till barnen, då det inte är pedagogen som skall kunna, utan barnen.

Barnet behöver inte en vuxen som beskyddar eller som är en ordningsvakt. Barnet behöver vuxna som ser, lyssnar och som bygger upp en värld tillsammans med barnet. Genom den vuxne skall man kunna föra dialoger och utbyta tankar. Inom Reggio Emilia handlar det väldigt mycket om miljön och att den skall vara inbjudande för barnet och dess lek och

aktiviteter. Miljön skall vara en fröjd för ögat, som inbjuder till fantasi, stimulerar nyfikenhet samt vara en plats där man blir glad. Det är miljön som uppmuntrar till lek, utforskande, kommunikation och lärande. Pedagogerna skall vara medforskare och utmana barnen då de skall reflektera och utforska. Förskolan skall inte vara tidsfördriv utan man skall ställa konkreta frågor där barnen inte kan svara med färdiga svar utan de behöver lösa frågan genom hypoteser som de även testar.

Det handlar om att barnen skall ha roligt samtidigt som pedagogerna ger barnen redskap för att hantera och möta den värld de lever i. Det viktiga är prövandet, hypotesen och hur man skapar teorier inte vad själva lösningen blir (Gedin, 1995).

Loris Malaguzzi talar om att göra barnen till "aktörer och medskapare", han ville göra barnen till fullvärdiga medborgare. (se t.ex. Brulin & Emriksson, 2005. Lindqvist, 1989. Wallin, 2005. Reggio Emilia Institutionen, 2009). Barnen har 100 språk men berövas 99, de skall arbeta långsiktigt i tema och man skall samarbeta med andra. Barnen skall även låta sig överraska, hjälpas åt att finna egna lösningar. Barnen får även uppleva förvandlingar och förändringar genom temaarbete med alla sina sinnen. Barngruppen ses som en resurs i sig då barnen lär av varandra och Malaguzzi talar om att varje människa existerar i relation till andra så är hon själv ett sammanhang.

Reggio Emilia är inte ett pedagogiskt program som man kan kopiera, det handlar snarare om att inspireras av grundtankarna och filosofin, där det är viktigt att utveckla dem utifrån sina egna förutsättningar.

Montessori

Maria Montessori föddes 1870 i den italienska staden Chiravalle och fem år efter hennes födsel flyttade familjen till Rom (se t.ex. Signert, 2000. Polk Lillard, 1980. Reimer-Eriksson, 1995). Vid tretton års ålder började Montessori studera vid en teknisk skola och fortsatte sedan till en teknisk institution. Men hon ändrade emellertid sitt intresse från ingenjörstudier och intresset för biologi växte och hon ville bli läkare.

År 1896 fick Montessori sitt läkardiplom och blev Italiensk första kvinnliga läkare. Hon fick sin första anställning på den Psykiatriska kliniken Regia Clinica Psichiatrica och här arbetade hon med psykiskt utvecklingsstörda barn. I arbetet med de psykiskt utvecklingsstörda barnen kom Montessori fram till att barnen saknade stimulans från annat än måltiderna. Montessori menar enligt Signert (2000) "fanns det ingenting i barnens miljö som barnen kunde röra och känna vid med sina händer" (s. 20). Det fanns ingenting som barnen kunde leka med. Barnen klassades som psykiskt sjuka.

Den pedagogiska teori som Montessori utvecklade startade med att hon läste allt material om mentalt handikappade barn. På grund av att barnens sinnen var understimulerade antog Montessori att de var svagt begåvade och hon ansåg att barnen behövde undervisning istället för vård.

På den ortofreniska skola som Montessori arbetade på under en period (1898-1901), "undervisade, observerade och experimenterade hon med material och metoder" (Signert 2000, s. 21). De idéer och metoder som Montessori hade, fick hon möjlighet att prova på normalbegåvade barn år 1906. Året därpå 1907 etablerades ett daghem det så kallade Casa dei Bambini (barnens hus) och här blev Montessori ledare. Daghemmet låg i utkanten av Rom i området San Lorenzo. På förskolan skulle Montessori ta hand om sextio barn och för att få tid

till sina undersökningar anställde Montessori en flicka som lärare. Montessori tog dit sitt material som hon använt på den ortofreniska skolan och upptäckte att även de normalbegåvade barnen visade sig intresserade. Montessori jämförde de ”normala barnen” med de utvecklingsstörda barnen och det var här hennes pedagogik uppstod. Montessori arbetade med barnen i två år och år 1909 kom hennes första redogörelse för arbete ut. Maria Montessori har haft Fröbels tankegångar som utgångspunkt framför allt uppfattningen om barnet och självverksamheten (Simmons-Christenson, 1977).

Montessoripedagogikens grundtankar

Till grund för Montessori pedagogiken ligger de iakttagelser och den forskning som Maria Montessori bedrev hela sitt liv. Pedagogiken utgår från ett par grundtankar som Signert (2000) beskrivit och några av dessa beskrivs nedan.

Enligt Montessori var miljön viktig och den ska vara anpassad efter barnens behov. Det ska vara en *förberedd miljö* vilket innebär att de rum som barnen vistas i ska vara ljusa, rymlig och färgglada. Dessutom ska alla saker ha en egen plats och allt ska vara anpassat till barnen. I rummet ska det finnas en arbetsplats till varje barn samt en plats att förvara sina saker på. Det ska även finnas mattor som gör det möjligt för barnen att sitta på golvet och arbeta. För de yngre barnen tyckte Montessori det var viktigt att ge en så hemlik miljö som möjligt.

Vidare såg Montessori att barnen skulle bli *självständiga* eller oberoende av den vuxne som ett av de viktigaste målen. För att få en självständig grupp är det viktigt att läraren får barnen att känna sig viktiga och detta genom att visa barnen förståelse och respekt. Den vuxne ska hjälpa barnet att upptäcka alla de möjligheter som barnen bär inom sig. Pedagogens funktion är som en vägledande handledare där barnets lärande sker genom egen aktivitet. Pedagogens uppgift är även att sysselsätta de barn som är oroliga, detta genom att få dem intresserade av något. När barnen/barnet väl blivit intresserade skall läraren hålla sig i bakgrunden.

I Montessori pedagogiken är *observation* en viktig del. Genom att observera barnen kan man få en uppfattning om vad barnen vill göra, inte göra osv. Tre viktiga delar i undervisningen som Montessoris observationer har lett fram till är förberedda miljö, den förberedda läraren och frihet under ansvar

De *praktiska vardagsövningarna* som är en del i Montessoripedagogiken innebär att barnen tränar sig på saker som händer i deras vardag som till exempel hälla upp mjölk i ett glas eller saker som de ser vuxna göra. För Montessori var det viktigt att blanda pojkar och flickor i skolan, dels för att de skulle uppfostas efter samma mönster men även för att de båda skulle lära sig hushållsarbete. De praktiska vardagsövningarna syftar även till att leda barnen till koncentration.

Det som ofta kännetecknar Montessoripedagogiken är *Montessorimaterialet*. Detta material möter man på hyllorna då man kommer in på förskolan eller i klassrummen. Delar av Montessoris material syftar till att barnen med hjälp av sina sinnen skall bekanta sig med språkliga begrepp så som tung, lätt, stor och liten. Det ska vara ett självvridande material och som är av lämplig storlek samt att det ska vara av olika svårighetsgrader. Tanken med materialet är även precis som med de praktiska vardagsövningarna att barnen ska nå koncentration.

Undervisningen bör enligt Montessori delas in i tre delar, **skapa intresse** vilket innebär att pedagog berättar något intressant som gör att barnet vill jobba vidare. **Ge barnen tid att arbeta** innebär att man har längre arbetspass där barnen får leka ostört och själva. **Göra**

barnen medvetna om att de vet detta gör man genom att barnen får prata om vad de gjort med pedagoger och andra barn. Det är även viktigt att reflektera över sitt lärande.

Sammanfattning av teorier och litteratur kring lek

I denna teorigenomgång har vi försökt att definiera vad lek är. Flera författare t.ex. Knutsdotter Olofsson (2003, 1987), Lillemyr (1990, 2002) och Hangaard Rasmussen (1985, 1993) talar om att det är svårt att definiera lek. Det handlar bland annat om vad man har för teoretiska glasögon på sig. Etologerna¹ (djurforskare), psykoanalyserna och antropologerna ser leken på olika sätt. Man talar om att "lekteorin är som ett moln som inte går att dra ner" (Knutsdotter Olofsson, 1987 s. 137).

Leken är något som kommer lätt och spontant och barnen behöver inte anstränga sig. I leken finns ett kaos som skapar tumult, glädje och lustfylld förvirring. Det finns inget rätt eller fel inom leken och inga krav eller normer, därför blir det naturligt att utforska världen för barnen. Det blir även en trygghet för barnen då de i leken blir som en arena där man kan vara arga, rädda och ledsna. Man kan inom denna arena testa saker man i verkligheten inte kan eller vågar samt uppleva tidigare händelser och bearbeta trauman och konflikter.

Inom lekforskningen finns det, som vi anser, en viktig person att ha kännedom om. Detta är Vygotskij vars teori bygger på hur människan handlar genom tecken, så som språk samt hur man tolkar och förstår sin omgivning. Det var även Vygotskij som talade om ett alternativt betraktelsesätt som han kom att kalla för den närmaste utvecklingszonen.

I teorigenomgången har vi även belyst pedagogernas ansvar gentemot barnen när det gäller lek. Det är viktigt att den vuxne har respekt för leken och att man försöker att inte avbryta den. I de fall då man måste avbryta skall man försöka göra detta på ett smidigt sätt så att man kan undvika gräl. Man kan försöka gå in i leken och föreslå att man tar en samling vid stranden och att man fortsätter att bada efter en liten stund. Som pedagog skall man vara med i barns lek och inte lämna den för sig själva då leken ej utvecklas och den blir kortvarig. Man talar även om vikten med fri lek, som är fri från vuxeninblandning, detta ord har dock blivit en fras som man använder och man skulle kunna kalla det enbart för lek då det är samma innebörd.

Det är genom denna teorigenomgång som vi grundat vårt syfte. Då vi stött på hur svårt det är att definiera ordet lek och genom erfarenheter och genom läsning har vi fått fram hur viktig leken är för barn då de bearbetar och skapar sig nya erfarenheter av sin omvärld.

Vi ser det som en brist att inte kunna definiera ordet lek. Detta då leken har en central roll i förskolan och att barnen både lär, utvecklas och bearbetar genom leken. Vi ser det som en fördel att man som pedagog skall medverka och stimulera barnen i deras lek. När man i litteraturen läser att flertalet pedagoger är rädda för att medverka i leken ser vi detta som ett problem. Vi vill att det skall finnas en balans mellan hur man medverkar och inte medverkar samt att man inte skall vara rädd för att medverka. En annan sak som vi ser som bristande genom litteraturen är att pedagogerna avbryter leken samt hur de avbryter leken. Detta för att i böckerna belys det att pedagogerna anser att lek är tidsfördriv och därför går det bra att

¹ Men Etologerna menar vi djurforskare och inte etnologi som betyder folklivsforskning.

avbryta leken. Genom detta vill vi se vad pedagogerna ute i verksamheten säger om lek. Då man även talar om att definitionen på lek beror på vilken teori man har, vill vi undersöka om pedagoger från två olika pedagogiker ser på leken på olika sätt.

2. Syfte och frågeställningar

Utifrån vår teorigenomgång har vårt syfte blivit klarare och vi har fått en större insikt om hur viktig leken är för barnen, då de genom den kan bearbeta händelser och skapa sig nya erfarenheter. De brister som vi upplever genom litteraturen är att man som pedagog är rädd för att medverka i barns lek. Vi har även sett att man som pedagog avbryter leken då man ser den som tidsfördriv. Vi funderar då om man som pedagog kan avbryta leken beroende på tidsfördriv när det i leken sker flera saker som utvecklar barnen. Det är genom dessa insikter som vi vill undersöka pedagogernas syn på lek.

Syftet blir följaktligen: Att undersöka pedagogernas syn och tankar om leken samt vad definitionen på lek är.

Genom följande fyra frågeställningar ha vårt syfte problematiserat och det är genom dessa som vi vill få svar på vår undersökning.

Hur definierar pedagogerna lek?

Hur och varför avbryter pedagogerna leken?

Hur förhåller sig pedagogerna till lek?

Skiljer sig resonemanget och tankegångarna mellan Reggio Emilia pedagoger och Montessori pedagoger?

3. Metod

Vi har valt att jämföra två olika pedagogiker, Reggio Emilia och Montessori, för att se hur de verksamma pedagogerna ser på lek samt om det skiljer sig något mellan dem. Detta vill vi undersöka genom att genomföra en enkätstudie.

3.1 Val av metod

Då undersökningen handlar om hur pedagoger ser på lek och vad deras tankar är kan man undersöka detta genom intervju eller enkätundersökning. Enkätens fördelar är att man kan nå större grupper som ger mer kraft åt studien än vad en intervju gör då man oftast inte kan nå lika många personer när man genomför intervjuer (Stukát, 2005). Dock måste man ha i tankarna att det lättare blir ett större bortfall inom enkätstudien då det är svårt att skapa motivation hos många deltagare. En stor och viktig del man behöver tänka på när man gör en enkät är hur man utformar frågorna samt påståendena. Detta för att man inte kan förklara och förtydliga frågorna verbalt, något som man annars inom intervju kan göra. En fördel med enkät i förhållande till intervju är att man slipper den oönskade styrning som man i vissa fall upplever att man får då man genomför intervjuer. Ytterligare en anledning till varför vi valde att använda oss av enkät är då vi under vår utbildning fått prova på intervju vid ett flertal tillfällen och vi kände att nu ville vi få chans att pröva ett nytt verktyg. Ytterligare en fördel med enkäter är att det inte tar lika lång tid som det tar då man skall intervjuar någon

Vi har således valt att göra en kvantitativ undersökning genom enkät, då vårt mål har varit att få ett bredare urval av svars personer samt att vi i vår undersökning är ute efter att jämföra hur pedagogerna mellan de två pedagogikerna ser på lek. Enligt Stukát (2005) är en kvantitativ studie att man samlar in en stor mängd data och dessa analyseras i ”syfte att finna mönster och lagbundenheter som antas gälla generellt – i princip för alla människor” (s. 31). Även Trost (2007) har gjort en förklaring av kvantitativ och detta gör han med en förenklad förklaring av begreppet där han säger att när man använder sig av siffror handlar det om kvantitet. Patel och Davidson (2003) nämner även att om man använder ord som längre, mer eller fler rör det sig om ett kvantitativt tänkande. Ytterligare ett syfte till varför vi valt att göra en kvantitativ undersökning är för att vi i detta läge inte varit intresserade av att förstå pedagogers resonemang vilket en kvalitativ undersökning syftar till (Trost, 2007).

3.2 Urval

Vårt val av undersökningsgrupp grundar sig i att vi ville få så många svar som möjligt. Vi valde ut två enheter inom Reggio Emilia och två enheter inom Montessori, enheter ligger i en grannkommun till Göteborg. Vårt val av just dessa enheter gjordes då vi till viss del kände personal på två enheter med Reggio Emilia. De två resterande enheterna valde vi ut genom att se vad det fanns för förskolor med inriktning Montessori.

Vi valde att bjuda in all personal, som arbetar i barnverksamheten, för att besvara enkäten. Detta för att vi ville se vilken utbildning personalen hade då vi i litteraturen bland annat tar upp vikten av utbildning samt att inom Reggio Emilia talar man om vikten av att personalgruppen har olika kompetenser. Det är genom detta urval vi hoppas få de upplysningar som vi behöver för att kunna besvara våra forskningsfrågor.

3.3 Avgränsningar

För att vår studie inte skall bli allt för vid valde vi att inrikta oss på Reggio Emilia och Montessori. Detta då vi som skribenter upplever dessa som olika och då vi till viss del har kommit i kontakt med pedagogikerna tidigare. En annan tanke till varför vi valde dessa är att idag ser vi att många förskolor följer en trend med att inspireras av Reggio Emilia pedagogiken. Vi ser det då som en möjlighet att titta närmre på vad pedagogerna säger om leken, då vi själva är på väg ut i arbetslivet och förmodligen kommer att stöta på flera förskolor som är inriktade mot Reggio Emilia. Valet av Montessori gjordes då även denna pedagogik finns på ett flertal platser i vår hemkommun. En annan tanke mellan oss var att det i dagsläget är svårt att definiera vad en ”traditionell” förskola är för något, då man i dag oftast inspireras från många olika håll. De förskolor som vi valt är således Reggio Emilia inspirerade samt Montessori inspirerade.

3.4 Bortfall

Efter insamlandet av enkätsvar fick vi ett bortfall som vi ansåg vara alldeles för stort. Men efter att ha besökt och kontaktat samtliga enheter ytterligare en gång fick vi ett mycket mindre bortfall. Inom Reggio Emilia svarade sammanlagt 9 pedagoger av 15 förfrågade och inom Montessori svarade 10 pedagoger av 12 förfrågade. Det kunde blivit ett mycket större bortfall än vad det blev och vi ser det mycket positivt att vi fick de extra svaren som vi fick. Att enbart ha fått svar från en tredjedel hade inte gjort undersökningen speciellt pålitlig.

Som vi nämnt tidigare finns det risker med att genomföra enkät bland annat då bortfallet kan bli större än vid intervju. Detta hade vi i tankarna då vi inledde denna studie och vi valde då att ”bjuda in” svarspersoner från hela fyra förskolor. Vi blev dock lite förvånade över det bortfall som blev då de flesta av pedagogerna självmant valt att medverka. Bortfallet kan ha berott på att pedagogerna kände att de inte hade tid, ångrade sig eller att de inte var intresserade trots att det verkade så när vi träffade dem.

3.5 Genomförande

Studien startade då en mängd litteratur studerades noggrant för att vi skulle läsa in oss på ämnet. Detta för att det är viktigt att ha kunskap om ämnet man tänkt skriva om (Stukat 2005). Genom litteraturen förtydligades vårt problemområde och vi beslutade att genomföra en enkätundersökning för att kunna kartlägga vad pedagogerna ute i verksamheterna har för tankar och funderingar om lek. Vi studerade tidigare examensarbeten som utgått ifrån enkätundersökningar. Detta för att få en bild av hur man kan utforma enkäter.

Utifrån det som vi läst och skrivit formulerade vi åtta stycken öppna frågor. Dessa tog vi med till vår handledare Staffan Stukát, för att få respons på de åtta frågorna. Han gav oss förslag att utveckla frågorna genom att inte ha så många öppna frågor utan styra dem med alternativ, det blev slutligen tio frågor i enkäten. Vi fick tips om att titta i boken *Enkätboken* (Trost, 2007). Stukát (2005) menar att det är ytterst viktigt att man vid utdelning av enkäten har formulerat frågorna korrekt, han nämner även i sin bok vikten av att låta någon annan person kritiskt granska enkäten före utskick. Utifrån *Enkätboken* fick vi idéer om hur man kan använda sig av olika sorters upplägg i en enkät. Vi tittade även djupare på det som skrivits i teoriansknytningen och vårt syfte samt frågeställningar för att kunna skapa frågor men även finna svarsalternativ till enkätundersökningen.

Då vi ansåg att enkäten var klar lät vi en pilotgrupp på fem personer svara på den. Dessa personer kom med kommentarer och feedback både muntligt och skriftligt. Detta gjorde att vi kunde utveckla och revidera enkäten till att bli ännu bättre innan utskick.

Vi skrev ett missivbrev (Bilaga 1.) där vi informerade om vår studie. Detta brev var från början tänkt att skickas ut via e-post. Vi beslutade att personligen gå till varje enhet för att presentera oss, vår studie och delade ut ett introduktionsbrev (se Bilaga 1 Missivbrev). Brevet blev då som en bonus som var tänkt att finnas tillhands och komplettera det som vi presenterat muntligt.

De två första förskolorna som vi besökte fick vi mycket god respons av. På det ena stället mötte vi en pedagog som tog emot oss, vi presenterade studien och vi kom överens om att pedagogen skulle informera övrig personal då många var upptagna under den tiden vi var där. De som var intresserade att medverka i vår studie fick då skriva upp sina e-postadresser som pedagogen senare e-postade iväg till oss. På den andra förskola där vi fick mycket god respons kunde vi själva samla in e-post adresserna. Den tredje förskolan ringde vi personligen till då en av oss har en bekant som arbetar där. Vi undrade om hon var intresserad av att medverka i studien samt om hennes arbetskollegor skulle vara intresserade. Hon fick i uppdrag att fråga personalen och informera samt sprida enkäten. Den sista förskolan som vi bjöd in till att medverka besökte vi då en av avdelningarna var på väg att gå på promenad. Vi gick då till grannavdelningen. Där var personalen upptagna men vi kunde presentera oss, studien samt lämna missivbrevet (Bilaga 1.). Även här ville personalen samla in e-postadresserna själv och vi bad dem sprida informationen till den avdelning som var på promenad.

Under processen med information till enkättagarna pågick tillverkning av enkäten. Den skulle ha skickas iväg till ett företag som skulle ha gjort den elektronisk. Tyvärr blev det förhinder och vi gjorde enkäten i ett Excel dokument istället (Bilaga 2. Enkätundersökning). Den skickades till alla svars personer och detta fungerade inte lika smidigt som vi tänkt oss när vi spånade efter att ha en helt nätbaserad enkät som man skulle besvarat genom en länk.

Vid ett senare tillfälle kontaktade eller besökte vi samtliga förskolor för att få in fler enkätsvar, då svaren blivit väldigt tunna. Detta är någon som vi haft i tankarna under hela processen då vi vet att det kan vara svårt att nå ut till alla och att motivera tillräckligt för att pedagogerna skall känna intresse för att delta.

Analys av data

Respondenterna fick 2 arbetsdagar på sig att svara på enkäten. Till en början satte vi oss ner enskilt för att analysera och kolla igenom enkätsvaren från pedagogerna. Efter detta träffades vi och tillsammans gick vi igenom varje fråga en och en samt att vi skiljde på svaren beroende på pedagogik. Eftersom vi valt att göra en kvantitativ studie vill vi dels göra en jämförelse mellan vad Reggio Emilia pedagogerna och Montessori pedagogerna svarat på respektive fråga. Vi ville även få en uppfattning om hur pedagogerna ser på lek inom de två pedagogikerna. Med utgångspunkt i detta har vi valt att redovisa svaren på lite olika sätt. Vi valde att skriva lite kort om varje fråga och göra frågorna till meningar då detta känns mer trevligt att läsa. Efter detta valde vi att dels redovisats i löpande text, i punktform för att visa de svarsalternativ flest pedagoger valt att svara och urskilja en variation samt att vi i några frågor förtydligat med ett diagram. Vi valde detta sättet för att försöka få fram svaren så objektivt som möjligt samt att det skall bli trevligt att läsa.

3.6 Reliabilitet, Validitet, Generaliserbarhet

Reliabilitet

De svar vi fått genom vår enkätundersökning har vi noggrant gått igenom alla svar flera gånger, detta gör att vi anser vår studie vara mer tillförlitlig. Vi styrker detta då vi varit två som kunnat gå igenom alla svar samt diskutera och funderat tillsammans. Vi känner även att svaren vi fått har varit tillförlitliga då vi varit ute och presenterat vårt arbete och då fick vi mycket positivt bemötande. Vi känner även att svaren är tillförlitliga då vi känner personal på flera av förskolorna (se t.ex. Stukát, 2005. Patel & Davidson, 2003. Thurén, 2008). Dock kan man alltid diskutera hur tillförlitlig en studie är då man vid några upprepade tillfällen av denna studie skall få samma svar som det vi har fått. Det vill säga om svaren skulle bli olika är studien inte helt tillförlitlig (Bell, 2006).

Validitet

Validitet innebär enligt Stukát (2005) hur bra ett mätinstrument mäter det man vill ska mätas. För att vår studie skulle mäta det vi eftersökt har vi utformat våra enkätfrågor utifrån vårt syfte och frågeställningar samt efter litteraturen. Vi ser att vi hållit oss inom ramarna för vår studie, det vill säga att vi undersökt det som skall undersökas och inget annat. Det som vi vela undersöka är pedagogerna och detta har gjorts inom Reggio Emilia och Montessori (Thurén, 2008). Vi har även valt att göra en pilotstudie med fem deltagare som är eller ska bli förskollärare/lärare. Detta gjorde vi innan vi lämnade ut vår enkät. De utvalda i pilotstudien har givit oss både skriftlig och muntlig respons på innehåll och formalia i enkäten (se även Patel & Davidson, 2003. Bell, 2006). Dock är det inte sagt att vår pilotstudie varit tillräckligt stor för att få ett så bra mätinstrument som möjligt samt att vi borde ha inriktat vår pilotstudie enbart på pedagoger inom de valda pedagogikerna.

Generaliserbarhet

Generaliserbarhet beskriver för vem och vilka resultatet gäller (Stukát, 2005). Då vi i vår undersökning valt att lämna våra enkäter till två Reggio Emilia förskola och två Montessori inriktade förskolor är inte vårt resultat sagt att det är generaliserbart till alla pedagoger inom samma pedagogik. För att kunna säga att alla pedagoger tycker samma om leken skulle vi behövt utökat undersökningsområde (fler kommuner). Vårt resultat gäller för de grupper som medverkat i vår undersökning.

3.7 Etiska Principer

I vårt examensarbete har vi tagit hänsyn till de fyra etiska principerna (eller huvudkraven) som Staffan Stukat (2005) beskriver i sin bok *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*.

Det första är *Informationskravet* som innebär att de som berörs (deltagarna) i studien skall informeras om studiens syfte men även om att det är frivilligt att delta samt att de får avbryta deltagandet. Den informationen som deltagarna fått av oss skribenter, har givits både muntligt och skriftligt (Bilaga 1. Missivbrev) där det bland annat framgått vad studiens syfte är samt namn och hur man får tag på oss som skribenter. När det gäller *Samtyckeskravet* får deltagarna i undersökningen själva bestämma om sitt medverkande. Deltagarna ska även ha rätt att bestämma hur länge de vill delta och på vilka villkor de gör det. Om de vill avbryta sitt deltagande ska det vara utan negativa följder. Med *konfidentiallitetskravet* menas att man ska ta hänsyn till deltagarnas anonymitet. Detta innebär i vår undersökning att vi inte kommer att använda namn på deltagarna. Men även ta hänsyn till deltagarna svar i enkäten så att inte någon av personerna ska kunna identifieras av utomstående. Den sista principen eller kravet är *nyttjandekravet* vilket innebär att all den information som samlats in bara får användas till forskningens ändamål (Stukat, 2005. Patel & Davidson, 200).

4. Resultat

Vi har valt att redovisa vårt insamlade material genom att ta upp en fråga i taget. Svaren kommer även att delas upp utefter de utvalda pedagogikerna. Vi har sammanställt och omformulerat frågorna och alla frågor är kursiverade, se bilaga 2 för att se enkätfrågorna i dess original utförande.

*Pedagogerna fick själva definiera vad ordet/begreppet lek är eller betyder för dem.
Detta fick de göra med tre utlåtanden*

Reggio Emilia

Pedagogerna svarade socialt samspel, tid, tillåtande/inbjudande miljö, fantasi, glädje, roligt, inlevelse, kreativitet, inläring/lärande, utveckling bearbetning av intryck samt det man upplevt.

Montessori

Dessa pedagoger svarade fantasi, kreativt, roligt, glädje, inlevelse, gemenskap/kamratskap, kommunikation, frihet, lärande/inläring, utveckling, nyfikenhet och bearbetning.

I denna sammanställning fastnade vi för ordet tid som vi anser kan ha flera innebörder. Detta är något vi kommer att diskutera vidare i avsnittet 5.2 Resultat diskussion, Definition av lek. Observera att båda pedagogikerna nämner order fantasi, även detta kommer vi att belysa mera senare.

I fråga två undrade vi vilka eller vilket påstående som pedagogerna instämde på respektive inte instämde. Det fanns även en kolumn där pedagogerna kunde kryssa i vet ej/vill inte svara.

Reggio Emilia

Majoriteten av pedagogerna svarade att de inte instämmer på första påståendet, Leken är tidsfördriv. Vidare svarade alla pedagoger att de inte anser lek enbart vara lek.

På påståendet: Inom leken finns inga rätt eller fel, fick vi svar på alla alternativ². Dock låg majoriteten på instämmer.

På de flesta av resterande påstående instämde alla pedagoger.

På punkten annat nämndes det att: ”leken utvecklar barnen i alla sammanhang!” samt ”använda sin fantasi”.

Montessori

I Montessori pedagogernas svar såg vi att på de två första påståendena, Leken är tidsfördriv & Lek är bara lek, svarade pedagogerna övervägande att man inte instämde.

På påstående tre, Inom leken finns inga rätt och fel, var det delad mening om man instämmer respektive inte instämmer.

På påstående fyra har en av pedagogerna antingen missat att svara eller utelämnat svar.

På resterande påståenden instämde alla pedagoger.

² Svares alternativen var: Instämmer, Instämmer inte samt Vet ej/vill ej svara.

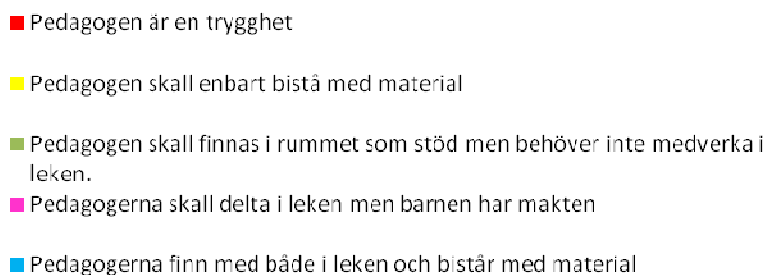
Pedagogerna fick välja ut max tre påståenden av sju möjliga som handlade om pedagogens roll inom leken. Vi har valt att redovisa pedagogernas svar både i text och i ett cirkeldiagram för att visa fördelningen på påståendena samt vilket påstående som flest pedagoger valt. För att göra en tydlig skillnad mellan pedagogikerna har vi även valt att skilja på diagrammen. Inom Reggio Emilia blev det fem punkter som pedagogerna ansåg vara viktiga medan inom Montessori ansåg pedagogerna att sex punkter var viktiga. Nedan går att följa hur pedagogerna inom respektive pedagogik valt att se pedagogens roll i leken.

Reggio Emilia

Påståendena som pedagogerna inom denna pedagogik valt att se som de viktigare har varit följande.

- Pedagogen skall finnas i rummet som stöd men behöver inte medverka i leken.
- Pedagogen skall delta i leken, men barnen har makten. Pedagogerna finns där som ett bollplank och idébank.
- Pedagogerna är en trygghet.
- Pedagogerna finns med både i leken och bistår med material.
- Pedagogerna skall enbart bistå med material

Reggio Emilia

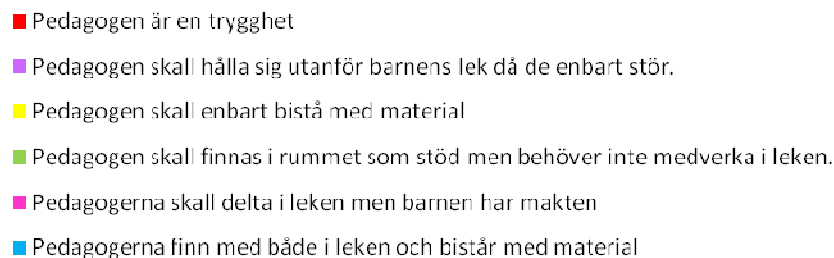
Figur 4.1. Figuren visar hur Reggio Emilia pedagogerna ser på/ valt för alternativ om pedagogens roll inom leken. N=25

Montessori

Inom Montessoripedagogiken valde pedagogerna följande påstående, pedagogerna ut följande påstående.

- Pedagogen är en trygghet.
- Pedagogen skall finnas i rummet som stöd men behöver inte medverka i leken.
- Pedagogen finns med både i leken och bistår med material
- Pedagogerna skall hålla sig utanför barns lek då de enbart stör.
- Pedagogerna skall delta i leken, men barnen har makten. Pedagogerna finns där som ett bollplank och idébank.
- Pedagogerna skall enbart bistå med material.

Montessori

Figur 4.2. Figuren visar hur Montessoripedagogerna ser på/valt för alternativ om pedagogens roll inom leken. N=25

Fråga fyra var en öppen fråga där pedagogerna skulle besvara hur ofta de medverkade i barns lek. Vi har sammanställt alla pedagogernas svar inom respektive pedagogik och valt att markera svaren i feststil.

Reggio Emilia

Vi fick ganska lika svar där de uttryckte att de försökte medverka i barnens lek *så ofta de kan* eller *varje dag*. Man talade även om att man medverkar *när* barnen behöver stöttning och komma igång i leken samt *för att kunna* föra leken vidare och *för att skapa* nya utmaningar. Man talar även om att man medverkar *när barnen vill* samt att man i vissa fall vill medverka *mer än vad man gör*. Det lyfts även fram att man *inte vill vara en "lekkompis"* men att man *finns därför att stötta och föra leken framåt*.

Montessori

Pedagogerna inom Montessori svarade att de medverkar i barns lek *varje dag, någon gång då och då, när man hjälper* barn att komma in i leken eller *starta* leken. Man medverkar även *när barnen själva bjuder in* samt då man skall *styra upp* vissa lekar. Man nämner även att man inte medverkar i barns lek *så ofta* men då man väl gör det är det *i uppstyrda lekar* t.ex. ett, två, tre rött ljus, det fanns även de som svarade inte så ofta.

Följdfrågan var att låta pedagogerna välja ett påstående av fem möjliga, där ett av svaren var ett öppet alternativ, där de fick skriva ett eget påstående. Påståendena handlade om hur man förhåller sig till om barn frågar om de (pedagogerna) kan vara med och leka.

Reggio Emilia.

Flertalet av pedagoger inom Reggio Emilia valde det öppna alternativet, man talade då om att man självklart kunde medverka i barns lek om det finns möjlighet, tid, behov av att föra leken vidare/utmanas samt om man behöver stötta leken på ett eller annat sätt. Några pedagoger valde att enbart kryssa i svarsalternativet: Ja självklart.

Montessori

Flertalet av pedagoger inom Montessori valde ett av de påståenden som vi kommit fram till. Alternativet som blev valt av flest pedagoger var: Ja, självklar, några pedagoger valde även alternativet: Kanske senare, vi får se. Under det öppna svaret framkom att det beror på lekens natur, om man som pedagog har tid och inte är upptagen med ett annat barn. Man talar även om att hjälpa barnet att finna en annan lekkamrat samt att man ser att barnet själv finns en ny lek med hjälp av sin fantasi, om detta ej går hjälper man barnet att starta en lek.

I fråga sex skulle pedagogerna rangordna sina svar 1-5 alternativt 6. Svaren har varit väldigt spridda men vi har valt att redovisa genom att titta på vilka påståenden som fått flest, ettor, tvåor, treor osv.

Reggio Emilia.

1. Annat: Pedagogen ser till att leken inte stört med ytterligare ett barn samt att man som pedagog försöker finna en ny roll till barnet. Man frågar även den lekande gruppen vad de leker och om alla tillsammans kan hitta en lösning.
2. Föreslår att man tillsammans tittar vad andra barn gör.
3. Föreslår att du som pedagog och barnet kan leka något.
4. Förklarar för barnet att de andra barnen vill leka själva just nu.
5. Förklarar för barnet att de andra barnen just påbörjat sin lek och att barnet får hitta på något annat.
6. Går till den lekande gruppen och säger att här får alla vara med.

Alternativ annat placeras först då det fick många ettor, dock kan detta svar bli lite missvisande då alla pedagoger inte valde att skriva något extra utan nöjde sig med att rangordna de fem redan angivna alternativen.

Montessori

1. Går till den lekande gruppen och säger att här får alla vara med.
2. Föreslår att man tillsammans tittar vad andra barn gör.
3. Föreslår att du som pedagog och barnet kan leka något.
4. Förklarar för barnet att de andra barnen just påbörjat sin lek och att barnet får hitta på något annat.

5. Förklarar för barnet att de andra barnen vill leka själva just nu.
6. Annat: här talar man om att det beror på vad det är för lek, vilka barn det rör sig om och vad som föregått leken.
Det var även några som enbart kryssade i alternativet men valde att ej skriva en egen formulering.

I fråga sju tillfrågades pedagogerna om de brukar avbryta leken, det fanns fyra påståenden att välja mellan. Tre av alternativen var ja baserade och ett av alternativen var nej. Fråga åtta hängde samman med fråga sju då den var en följdfråga där pedagogerna tillfrågades varför de avbryter leken. Denna fråga var öppen. Vi har valt att föra samman pedagogernas svar i respektive pedagogik

Reggio Emilia.

Det var ingen av svarspersonerna som svarade att de aldrig avbryter leken, utan det sker varje dag, någon gång i veckan och för vissa pedagoger sker det endast ett fåtal gånger i månaden.

Anledningen till varför man behöver avbryta leken är vardagliga situationer så som matsituationer, toalettbesök, samling, projekttid, hemgång, utgång vid t.ex. planering samt ”vanlig” in och utgång. Det kan även ske när aktiviteter skall förändras då leken spårar ur eller när en pedagog tvingas gå in i leken för att styra upp den.

Montessori

Här framkom det att de flesta pedagogerna avbryter leken varje dag samt någon gång per vecka, i vissa förekommande fall även fåtal gånger i månaden eller aldrig. Detta på grund av matsituationer, samling, då leken urartar eller är destruktiv, då barnen ev. kan ta skada eller skadas samt då barnen ej är rädda om materialet, leken blir för stöjig. Det finns även tider som måste passas, rutiner, för att få en fungerande verksamhet samt då barnen skall hämtas och hinna avsluta leken.

I fråga nio fick pedagogerna först läsa ett påstående och sedan välja bland fem svarsalternativ, även här fanns det ett öppet alternativ. Påståendet handlar om hur man i denna beskrivna situation hade agerat då det är frukt och samling.

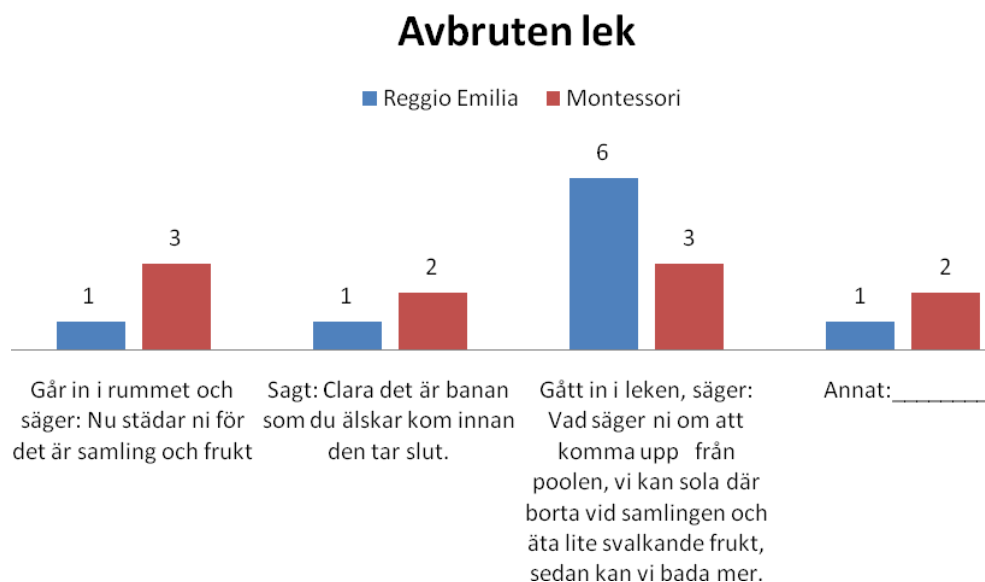
Reggio Emilia.

De flesta pedagogerna inom Reggio Emilia valde alternativet: Gått in i leken, säger: Vad säger ni om att komma upp från poolen, vi kan sola där borta vid samlingen och äta lite svalkande frukt, sedan kan vi bada mera. Ytterligare en pedagog valde att gå in i leken, detta skulle hon göra genom att leka frukthandlare och låta barnen äta frukten i poolen. Pedagogerna valde även alternativet: Gå in i rummet och säger: Nu städar ni för det är samling och frukt samt påståendet: Clara det är banan som du älskar, kom innan det tar slut, se tabell 4.3 hur fördelningen såg ut.

Montessori

Inom Montessori var svaren mer spridda, se tabell 4.3, några ansåg sig vilja gå in i leken (alternativ: Gått in i leken, säger: Vad säger ni om att komma upp från poolen, vi kan sola där borta vid samlingen och äta lite svalkande frukt, sedan kan vi bada mera). Andra skulle ha valt alternativet: Gå in i rummet och säger: Nu städar ni för det är samling och frukt samt påståendet: Clara det är banan som du älskar, kom innan det tar slut. Det fanns även några som kom med egna alternativ bland annat att sätta på klassiskmusik, då barnen vet att nu är

det en planerad aktivitet. Man skulle även kunna säga: ”jag vill att ni gör en paus i leken för att ha samling och frukt, ni kan forstsätta efteråt”.

Figur 4.3. Figuren visar på hur pedagogerna inom Reggio Emilia och Montessori skulle vilja avbryta leken då det är samling och frukt. Resultatet visar hur många pedagoger som svarat vad.

Fråga tio fanns för att kunna komma med ytterligare tankar samt för att kunna förklara något svar.

Reggio Emilia.

Här ville pedagogerna framhäva att fantasin och lek är något som alla behöver mer av! Det är genom lek som man får näring till att orka det som inte alltid är så roligt.

Montessori

En pedagog ville lyfta fram att de handlingar man gör är naturligtvis beroende på plats, typ av lek, antal barn, vilka barn, tid och arbetssituation.

5. Diskussion

I denna del kommer vi att diskutera vår litteratur och vårt resultat av enkätundersökning för att vidare resonera kring detta med våra egna tankar. Då sammanställningen av enkätsvaren var klara har vi kunnat se att pedagogikerna inte skiljer sig speciellt mycket. Vi har även sett att pedagogernas svar inte skiljer sig nämnvärt ifrån varandra vare sig om det är förskollärare eller barnskötare som svarat. Inom Reggio Emilia - pedagogiken talar man om att pedagogen skall ha olika kompetenser för att kunna stimulera till lärande. Medan Fröbel anser att man behöver ha en utbildning och kunskap för att kunna uppfostra (Simmons-Christenson, 1977). Idag talar man inte speciellt mycket om att uppfostra utan det handlar snarare om lärande och utveckling. Med dessa två resonemang föddes vår tanke om att svaren kanske skulle bli annorlunda beroende på om det var barnskötare eller förskollärare som svarade. Av denna anledning bjöd vi in alla på förskolorna att svara på enkäten.

5.1 Metoddiskussion

I vår metod del har vi valt att beskriva två former av undersökningsmetod. Vår första tanke var att använda oss av intervju, detta för att få fram pedagogernas tankar. Vi valde enkät då vi ansåg att vi skulle kunna nå ut till en större grupp med fler svars personer jämfört med intervjuer. Vi såg det även lättare att kunna se likheter och skillnader mellan svaren då vi valt att göra ett större antal frågor med förutbestämda svarsalternativ samt inte så många öppna frågor. Vi valde att utforma enkätfrågorna lite olika för att det skulle bli variation för svars personerna och även för att ge oss svar som var lämpliga för undersökningen. Vi tänkte själva igenom hur vi skulle velat få enkäten och hur man skulle svarat på den. På så sätt valde vi att inte ha allt för många öppna frågor då vi ansåg att det kunde bidra till minskat intresse hos svars personerna. Ytterligare en anledning till varför enkäten inte innehöll speciellt många öppna frågor var att svaren kan skilja sig mycket åt och då blir det svårt att sammanställa. Vi ville få fram en enkät som var enkel att fylla i och som inte skulle ta allt för lång tid att svara på. Detta kände vi att vi fick fram och vi hoppas att våra svars personer tyckte det samma. De vi funderade över var hur man skulle motivera pedagogerna för att få så många som möjligt att svara på enkäten. Detta då det kan vara svårt att motivera en större grupp Vi försökte göra detta genom att gå ut till de olika enheterna och presentera oss och vår studie. Dock behövdes det ytterligare lite påtryckning och personlig kontakt för att vi skulle få det urval av svar som vi önskat. Då vi tittat igenom svaren såg vi att fråga 6 var lite svår att förstå, vi har diskuterat att man kanske kunde ha gjort på något smidigare sätt.

5.2 Resultatdiskussion

Definition av lek

Att definiera lek med bara ett ord har vi genom studien sett inte vara helt enkelt och även forskare anser att det är svårt att definiera vad lek är. Man talar om att leken är handlingar så som lustbetonande, frivilliga och att de inte är på riktigt (Hwang & Nilsson, 2003). Hangaard

Rasmussen (1993) menar att det är svårt att fånga begreppet lek i en entydig formel. Vi instämmer med honom att det är svårt att beskriva leken. För oss är det så många aspekter som inverkar på hur man definierar lek. Vi har under arbetets gång försökt att hitta de specifika orden som vi anser beskriva lek, dessa är fantasi, lustbetonat, lärande, roligt, glädje, spännande och många fler. Även pedagogerna ute i verksamheterna betonar fantasi, lärande, glädje, roligt och lust. Som vårt resultat visar har de ytterligare nämnt bearbetning av intryck och upplevelser, tid, gemenskap och kamratskap. Resultatet visar även på att pedagogikerna har relativt lika syn på definitionen av lek. Vi har tagit fasta på fyra begrepp som även pedagogerna och forskarna nämnt, dessa är tid, fantasi, lustbetonat samt bearbetning av intryck och upplevelser. Dessa har vi genom vår litteratur stött på och vi anser dessa vara en stor del av definitionen av lek och vi vill belysa dessa ytterligare.

Begreppet tid anser vi vara lite diffust då det enbart står ensamt utan någon förklaring. Med tid menas att leken tar tid, för mycket tid av verksamheten eller så kan man mena att leken behöver mycket tid för att den skall utvecklas och bli givande. Då pedagogerna svarade på påståendet om lek är tidsfördriv fick vi övervägande svar om att den inte är det. Här menar vi att man lättare kan få ett mer korrekt svar om hur man menar med tid. Att sätta ordet tid som en definition av lek blir väldigt luddigt och oklart. Pedagogerna som medverkat i studien motsätter detta begrepp med Hangaard Rasmussens (1985) påstående där vuxna anser att leken är tidsfördriv då den kommer att ta tid samt att han nämner att leken enbart är lek. Även Fröbel talar om lek, han menar att den inte är tidsfördriv då han menar att leken måste tas på allvar då den är vägen till lärande (Simmons-Christenson, 1977. Hägglund, 1989).

Många av pedagogerna ute i verksamheterna har definierat lek med ordet fantasi. Vår tolkning av ordet fantasi innebär att inom leken förekommer och använder barnen sin fantasi. Genom leken ser vi att barnen får möjlighet att använda sin fantasi för att uppnå sina önskningar. Detta för att kunna kringgå hinder som finns i verkligheten. De hinder som kan finnas i verkligheten kan vara t.ex. jobbiga händelser, upplevelser som varit negativa eller positiva, som behöver bearbetas. Det kan även vara saker som man i verkligheten inte kan göra, t.ex. när barnen vill vara vuxna, så härmar barnen de vuxna för att utvecklas, lära sig och behärska nya erfarenheter. Lillemyr (1990, 2002) menar att inom leken sker utforskning och erfarenheter, det är genom fantasin barnen kan prova saker, detta bland annat för att få kännedom om sig själv. Både pedagogerna och vi anser att leken är ett väldigt bra tillfälle för barnen att bearbeta händelser. Ofta ser du barn som leker tandläkare med andra barn efter deras första tandläkarbesök. Vi kan se detta som att barnen bearbetar de händelser som de varit med om. Genom att bearbeta händelser och upplevelser menar forskarna att barnen lär sig att bemästra händelser för framtiden, du minns att läkarbesöket inte var farligt. Världen blir på detta sätt mindre otäckt. Vygotskij (Hwang & Nilsson, 2003. Lillemyr, 2002) å sin sida menar att leken inte enbart innebär att bearbeta traumatiska upplevelser utan det handlar även om att klara av saker.

Men det lustbetonade begreppet anser vi att leken skall vara rolig, glädjefylld och då den är detta ser vi det som lustbetonat. I Lpfö98 talar man om att förskolan har som mål att barnen skall utveckla sin nyfikenhet och sin lust. Vi menar vidare att begreppet lustbetonat innefattar en stor del av leken och man skulle kunna säga att definitionen på lek är lustbetonat.

Johansson och Pramling Samuelsson (2007) beskriver att det inte finns några rätt eller fel inom leken då man i leken samspekar på samma villkor. Enligt studien svarade hälften av

pedagogerna att de anser att det finns rätt och fel inom leken³. Resterande svarade att det inte finns rätt eller fel inom leken. Dessutom var det pedagoger som valde att inte svara. Det är spännande att se då författarna till tidigare forskning om lek skriver att det inte finns några rätt eller fel inom leken, dock tror vi att det beror på hur de i sin tur tolkat tidigare forskning. Vi anser att det finns rätt och fel inom lek, men definitionen av detta är svårt att göra då det beror på vad det är för lek, situation och lekregler. Tar man t.ex.. leken "kurragömma" finns det regler om vart man får gömma sig, hur långt man skall räkna samt vad man ropar om man inte hittar alla. För att det inte skall finnas några rätt eller fler måste man samspela på samma villkor, det är då viktigt att man i leken "Kurragömma" har samma spelregler. Det är ännu viktigare att man leker på samma villkor i "krigarlekar". Alla inblandade måste veta vad som är på låtsas och hur långt man kan gå utan att någon blir ledsen, arg eller missuppfattar något. Vi anser att utifrån sett kan leken se farlig och felaktig ut men inifrån sett, ur barnens perspektiv är allt som sker i den pågående leken rätt om barnen har samma spelregler. Här handlar det om att som pedagog lära sig att ta avstånd från att ingripa direkt och lära sig koda av barnen. Leken som ser fel ut kanske är helt rätt. Utifrån dessa resonemang anser vi att det är svårt att definiera vad som anses vara rätt och fel. Men vi instämmer med pedagogerna om att det finns rätt och fel inom alla lekar.

5.3 Pedagogens roll

Då det gäller pedagogens roll i leken ser de flesta sig som en person som skall fungera som trygghet för barnen, men ingen av de medverkande pedagogerna har valt att se sig som en auktoritet. Johansson och Pramling Samuelsson (2007) talar om att barnen ser pedagogen som en trygghet och auktoritet. Det som vi hade tänkt med denna fråga var att som auktoritet är man en pedagog som har kunskaper och färdigheter som barnen skall kunna fråga om hjälp då det behövs. Det kan vara när man inte förstår eller har svårt med något. Vi funderar på om pedagogerna inte förstod ordet och att det var kanske därför ingen valde detta alternativ. Det vi har sett i vårt resultat är att pedagogerna medverkar i leken bland annat när barnen själva bjuder in eller när pedagogerna ser att ett barn behöver hjälp att leka eller komma in leken. Vi har funderingar på om det är barnen som ser sina pedagoger som auktoriteter men pedagogerna själva vill inte se sig som det. Detta då man inte vill utgå från att ha makten över barnen utan man vill att det skall vara ett samspel. Som pedagog har man makten på det sättet att man styr över tid och vissa regler men i själva leken har man som pedagog oftast ingen makt.

Något som de flesta pedagoger ser som viktigt är att man skall finnas i rummet men man behöver inte medverka i leken. Detta kan vara genom att man pysslar med papper, stryker eller pysslar med annat. Då du som pedagog befinner dig i rummet fungerar man som en trygghet. Detta menar Hangaard Rasmussen (1985) är en viktig del för att barnen skall kunna leka fritt och spontant. Vi anser att det är viktigt att man som pedagog finns med i rummet, där det skall finnas en balans mellan att enbart finnas i rummet samt att medverka i barns lek. Detta då barnen lär sig grundreglerna för att kunna leka med andra. Regler är samförstånd, turtagande och ömsesidighet. Vi ser det som ytterst viktigt att man deltar i barns lek då det är genom den vuxnes deltagande som barnen får möjlighet att lära sig dessa regler. Men som även pedagogerna i studien valt att svara är det viktigt att man låter barnen ha makten och att man som pedagog finns för att stötta och vara en idébank.

³ Se fråga 2 i bilaga 2. Enkätundersökning.

Knutsdotter Olofsson (1987) talar om att många pedagoger väljer att ”se men inte röra” i barns lek. Vi menar att man inte behöver röra men att man gärna får vara med, detta ger tillfälle att lyssna på barns resonemang, hur de tolkar och uppfattar saker samt att man får en medvetenhet och förståelse om barnen. Vi har även nämnt tidigare att pedagogens medverkande bidrar till att barnen lär sig grundreglerna för att kunna leka med fler och andra barn senare. Både Knutsdotter Olofsson (1987) och pedagogerna anser att det är viktigt att man medverkar i barns lek och att man även kan bidra med material. Vi anser att det är viktigare att man är med i leken, men vi ser det som en fördel att man som pedagog även kan komma med material. Det kan t.ex. vara när man leker i byggrummet och man märker att leken behöver mer material för att fortlöpa och utvecklas, då skall man självklart bistå med detta. Men vi menar att man inte alltid behöver utan att man kan vara en idébank där man resonerar med barnen hur man skulle kunna finna mer material. Som vi nämnt i avsnittet Pedagogik 1.9, Montessori, har pedagogerna som uppgift att sysselsätta de barnen som inte har något att göra genom att skapa ett intresse hos barnen, då barnen väl har kommit igång skall pedagogerna hålla sig i bakgrunden. Detta är även något som vi i resultatet fått fram att pedagogerna inom Reggio Emilia även anser sig göra.

Det som vi sett genom resultatet och genom litteraturen om Montessori är att pedagogerna utgått från sin pedagogik i sina svar. Detta har vi självklart sett inom Reggio Emilia, men i fråga tre såg vi den klaraste kopplingen. Montessori (Signert 2000) talar om att man skall vara med i rummet men man behöver inte medverka, här valde många Montessori pedagoger alternativet: Pedagogerna skall finnas i rummet som stöd men behöver inte medverka i leken, men ett mindre antal valde att man skall delta i leken och vara en idébank. Detta ser vi däremot stämmer så väl in i pedagogiken inom Reggio Emilia. Man talar om att man som pedagog inom Reggio Emilia skall lyssna, dokumentera men även föra den röda tråden vidare (se t.ex. Lindqvist 1989). Vi anser att pedagogerna inom denna studie arbetar väl utifrån sina pedagogiker.

Förhållningssätt

Då vi i vår studie bland annat har valt att ta reda på pedagogernas förhållningssätt till barns lek har vi känt att det är viktigt att få en uppfattning om hur och hur ofta pedagogerna deltar i leken. En fundering om detta har varit om det beror på pedagogik hur ofta man deltar eller är de oberoende av det. Eller kan det bero på hur man är som pedagog, det vill säga pedagogens roll kan det spela in i hur mycket man deltar i leken? Vi har kommit fram till att pedagogerna medverkar i barnens lek varierande mycket. Inom Reggio Emilia försöker man göra detta så ofta man kan, helst varje dag. Då man gör detta, är när det finns möjlighet, tid, behov av t.ex. föra leken framåt eller när man behöver stötta leken. Montessori å sin sida medverkar inte i barns lek lika ofta, men då de gör det sker det när barnen själva frågar om de vuxna kan vara med, då lekarna kan behövas styra upp eller då det är en uppstyrd lek, t.ex. Kurragömma. Pedagogerna inom Montessori kan även medverka i leken då man hjälper barnen att finna nya lekkamrater.

Litteraturen talar om att det är viktigt att medverka i barns lek, bland annat för att de skall lära sig grundreglerna som vi nämnt tidigare men även för att leken lätt kan bli dåligt utarbetad om inte en pedagog finns till hands. Knutsdotter Olofsson (1987) nämner även att leken kan bli kortvarigt och det material som finns tillgängligt utnyttjas inte alltid. Vi anser att det är ytterst viktigt att vi som blivande pedagoger medverkar i leken då barnen är i behov av det, t.ex. om barnen har svårt att komma igång och leka, då det kan vara mycket konflikter och som vi nämnt tidigare observera barnen inifrån leken. Montessoripedagogiken å sin sida talar

om att barnen skall bli självständiga, vi anser att barnen oftast är självständiga i leken trots att man som pedagog finns med, men vi menar att många barn behöver stöttning på ett eller annat sätt så som man inom Montessoripedagogiken talar om att man som pedagog intresserar barnet för något.

I vår litteraturredel har vi belyst vikten av att vara lyhörd då barn kommer och säger att man inte får vara med. Man måste undersöka vad det beror på, varför barnen inte får vara med. Är det något som sker kontinuerligt eller sker enbart mot vissa barn. Mellan de pedagogiker som vi undersökt skiljer det sig om vilket av alternativen som pedagogerna skulle gjort först respektive sist (se 4. Resultat sid 27). Vi själva anser att det är svårt när barn kommer fram och säger att de inte får vara med. Vi anser att det är väldigt olika beroende på vilket barn det är, situationen, hur ofta det händer och vi tror att det är många av pedagogerna som svarat på enkäten som tycker att denna fråga var svår att besvara. Detta då man kanske skulle velat göra flera av alternativet samtidigt, samt att man inte alltid har någon bakgrund till själva händelsen. Det vi kommit fram till är att alla dessa olika faktorer spelar väldigt stor roll i hur man skulle agerat. Vi kände med detta att frågan inte riktigt belyst det som vi velat, då det varit för många olika alternativ och man skulle kanske kunnat slå ihop flera av alternativen. Vi har ändå lyckats att få fram svaren att det skiljer sig i handlande mellan pedagogikerna men att man skulle behöva göra en djupare studie för att kunna resonera om detta samt kunna förankra det.

Vidare ville vi även belysa det som Knutsdotter Olofsson (1996) säger att om flera lekande barn blir störda för att något annat barn vill vara med riskerar hela leken att urarta. Detta instämmer vi delvis med, då det beror helt på hur situationen ser ut. Att leken förstörs kan bero på att barnen tvingas gå ur leken för att bestämma nya roller och att barnen/barnet inte får den rollen de vill ha. Därför är det viktigt att man som pedagog försöker ta reda på varför det nya barnet inte får vara med. Kanske kan man finna en öppning och en ny roll för det nya barnet. Går detta inte får man som pedagog och barn acceptera detta, kan tala om för barnet att de andra vill leka själva just för tillfället men att hon/hon får vara med senare eller dagen där på. Vi anser att här är det viktigt att man inte enbart släpper barnet utan att man hjälper det på ett eller annat sätt in i en annan lek eller skapar en egen lek.

5.4 Avbruten lek

Vad, hur och varför

Genom vår undersökning har det framkommit att flertalet pedagoger avbryter leken. Även vi anser att det är svårt att inte avbryta leken, då det finns faktorer som är svåra att undvika. Forskare, pedagoger och vi anser alla att det är situationer så som samling, toalettbesök, ut/ingång och mat som är störande moment och som tvingar pedagogerna att avbryta leken. Att ha respekt för leken handlar om att man i största mån skall försöka att undvika att avbryta den. Hangaard Rasmussen (1985) talar om att barn kan bli ursinniga då leken avbryts, han påpekar även att många pedagoger anser att de inte har tid att vänta tills barnen har kommit till en punkt där de kan avbryta leken. Vi vet att det är svårt att hitta rätt tillfälle att säga till barnen att avsluta eller pausa leken då det är rutiner som påkallar uppmärksamhet. Vi har en tanke om att försöka förbereda barnen om att det snart sker någonting annat. På en av förskolorna där vi gjort vår studie har pedagogerna en cd-skiva med klassisk musik som de sätter på. När barnen hör musiken vet de att det är dags att avsluta och snart kommer något som pedagogerna planerat. Detta menar vi vara en väldigt bra metod då man slipper det

tråkiga tjetet som det lätt kan bli, då man kan få stämpeln att man är avbryta pedagogen. Ett annat bra sätt är att gå in i barnens lek. I enkäten hade vi ett exempel⁴ där pedagogerna fick välja mellan olika alternativ, hur man skulle avbryta leken i just denna situation. Vi anser, beroende på vad man väljer att svara beror på situationen, barnen och tiden. Det alternativet som vi helst skulle vilja göra är att gå in i leken vilket även många av pedagogerna inom Reggio Emilia skulle ha valt. Men vi ser även att alla de andra alternativen blivit valda, både när det gäller Reggio Emilia och Montessori. Några pedagoger valde alternativet där man går in till de lekande barnen och säger att nu skall ni städa. Efter att ha studerat enkätsvaren kom vi fram till att detta svar inte är speciellt dumt. Det kan kännas väldigt tråkigt och dominerande, men vi har kommit fram till att det beror på vilket tonläge man som pedagog har. När man enbart läser alternativet på ett papper känns det som ett hårt slag mot barnen, men vi anser nu i efterhand att allt beror på rösten och om man säger det med trevlig och glad röst tror vi inte att barnen reagerar på något speciellt sätt. Vi ser även detta som ett bra alternativ till vad pedagogerna kan säga om de måste avbryta leken, men vi vill poängtera att det beror på vad man lägger för tonläge i frasen.

5.5 Vidare forskning

Under detta arbete har vi kommit fram till att lek är ett stort ämne samt att det finns många definitioner på lek. Som vi nämnde i diskussionen fick vi inte fram vad vi hade velat på fråga 6. Med detta menar vi att man kan forska vidare och gå djupare på ämnet genom att utveckla frågorna och ändra i svarsalternativen. För att få en bredare syn vad pedagogerna anser och hur de definierar lek skulle man kunna välja fler pedagogiker t.ex. Waldorf. Genom att undersöka ett bredare område t.ex. fler kommuner skulle man få fler svar och forskningen skulle bli mer tillförlitlig. En spännande tanke skulle vara hur det ser ut i våra grannländer inom Norden. Vi har även under arbetets gång kommit i kontakt med Montessoris lekmaterial. Detta är något som vi skulle vilja veta mer om, hur de fungerar, hur dessa är kopplade till lek och vad det finns för fördelar respektive nackdelar.

I vidare forskning skulle man kunna intervjua barnen för att se och höra deras åsikter och tankar om lek respektive deras syn på pedagogen som lekaktör. Utifrån vår studie skulle det även vara intressant att välja ut några pedagoger och göra djupintervjuer för att ta reda på hur pedagogernas tankar går kring det de svarat. Man skulle även kunna observera för att se om pedagogerna gör det som de svarat i enkäten. Ytterligare ett område som skulle vara intressant att forska vidare om är hur pedagogernas syn på lek varit genom tiderna, se det på ett historiskt perspektiv genom läroplanerna.

⁴ Exemplet är utformat efter Knutsdotter Olofssons egna exempel, se kapitel pedagogers respekt till lek.

5.6 Slutord

Vi har i denna studie velat få en uppfattning om hur verksamma pedagoger inom Reggio Emilia och Montessori definierar och ser på lek. Med hjälp av litteratur och enkätstudie har vi fått svar på vår problemformulering samt våra frågeställningar.

Vi har genom studie kommit fram till att lek går att definiera på många olika sätt. Detta kan man se både när det gäller tidigare forskning men även genom vad pedagogerna uttryckt. Om man ser på hur pedagogerna definierat lek har det varit relativt lika mellan de två pedagogikerna. Vi har även sett att hur man definierar lek kan vara avgörande beroende på vilken teori man har om lek, vilket Knutsdotter Olofsson (1987, 2003) tar upp som en orsak till att det är svårt att definiera.

I vår studie har vi även kommit fram till att pedagogerna fungerar som en trygghet för barnen och detta bland annat genom att bara finns i rummet. Men Reggio Emilias pedagoger uttrycker även att de deltar i leken, men det är barnen som har makten samt att pedagogen fungerar som ett bollplank eller idébank. Montessoripedagogerna deltar i barnens lek men det sker inte lika mycket.

Vi har även i studien kommit fram till att det är svårt att veta när det är läge att avbryta leken, dock finns det tider då man måste avbryta som t.ex. för dagliga rutiner. Genom det öppna alternativet som några pedagoger valt att använda för att säga hur de avbryter leken, kunde vi se bra förslag på hur man kan avbryta utan att tjata på barnen. Sen har vi kommit fram till att det beror på situation om och när man avbryter.

De viktigaste resultaten som vi fått fram genom studien är att pedagogerna inom Reggio Emilia och Montessori inte skiljer sig speciellt märkbart. Detta har vi sett genom deras svar om definitionen om lek. När man talar om förskolan är det idag svårt att säga vad en "vanlig" förskola är. Man vill sticka ut och man försöker då att arbeta utefter olika pedagogiker. Man talar om att det är stor skillnad men genom enkäten har vi kommit fram till att pedagogerna svarar rätt så lika. Detta tror vi kan bero på att vi alla bor i Sverige och att man i här skall följa läroplanen för förskolan. En läroplan där det finns mål och riktlinjer för hur man inom förskolorna skall vara och hur man som pedagog bör arbeta. Vi ser det även som viktigt att pedagogen finns med i leken men även utanför leken. Detta för att kunna stötta och hjälpa till när det behövs. Som pedagog skall man inte vara rädd för att medverka i barns lek utan man skall känna sig som en resurs för barnen.

Trots att det är svårt att definiera lek och dess betydelse samt övriga saker vi sett genom studien känns det oerhört viktigt att ha i åtanke det som står på Frøbels gravsten: "Kom, låt oss leva för våra barn"(Simmons- Christenson, 1977, sid. 73). Oavsett om man blir tvungen att avbryta leken eller bara befinner sig i samma rum som barnen leker i är det viktigaste att vi tar hand om våra barn och gör vårt bästa för att de ska ha det bra. Vi anser att leken är ett av de viktigaste momenten i barndomen och detta kan vi inte ta ifrån barnen dels för att de lär sig så oerhört mycket genom den men även för att de bearbetar upplevelser. Vi tror som Johansson & Pramling Samuelsson (2007) säger att lek och lärande är oskiljbara.

Referenser

- Bell, J. (2006). *Introduktion till Forskningsmetodik* Lund: Studentlitteratur.
- Brulin, G., Emriksson, B. (2005). *En pedagogik för regional utveckling*. K. Gurut (Red.) *Exemplet Reggio Emilia Pedagogik för demokrati och lokal utveckling*. Stockholm: Premiss.
- Dysthe, O., & Igländ, M.-A. (2003). *Vygotskij och sociokulturell teori*. O. Dysthe (Red.) *Dialog, samspel och lärande*. (O. Dysthe, Red.) Lund: Studentlitteratur.
- Gedin, M. (1995) *Från fröbels gåvor till Reggios regnbåge*. Stockholm: Bonnier Utbildning AB.
- Grut, K. (2005). *Vad är Reggio?* K. Gurut (Red.) *Exemplet Reggio Emilia Pedagogik för demokrati och lokal utveckling*. Stockholm: Premiss.
- Hangaard Rasmussen, T. (1993). *Den vilda leken*. Lund: Studentlitteratur.
- Hangaard Rasmussen, T. (1985). *LEKEN det stora äventyret*. Falköping: Gummessons Tryckeri AB.
- Hwang, P., & Nilsson, B. (2003). *Utvecklingspsykologi*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Hägglund, K. (1989). *Lekteorier*. Arlöv: Esselte Studium AB.
- Johansson, E., & Pramling Samuelsson, I. (2007). *Att lära är nästan som att leka*. Stockholm: LIBER.
- Knutsdotter Olofsson, B. (1996). *De små mästarna Om den fria lekens pedagogik*. Stockholm: HLS Förlag.
- Knutsdotter Olofsson, B. (2003). *I lekens värld*. Nacka: Liber.
- Knutsdotter Olofsson, B. (1987). *Lek för livet*. Stockholm: HLS Förlag .
- Lillemyr, O. F. (2002). *Lek - upplevelse - lärande i förskola och skola*. Trelleborg: Berlings skogs.
- Lillemyr, O. F. (1990). *Lek på allvar*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindqvist, G. (1989). *Från fakta till fantasi*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindqvist, G. (1996). *Lekens möjligheter. Om skapande lekpedagogik i förskolan och skola*. Lund: Studentlitteratur.
- Löfdahl, A. (2004). *Förskolebarns gemensamma lekar - Mening och innehåll*. Lund: Studentlitteratur.

Patel, P. & Davidson, B. (2003) *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Polk Lillard, P. (1980) *Montessoripedagogiken i vår tid*, Helsingborg: Forum

Reggio Emilia Institutet (2009) *Reggio Emilia Institutet*. <http://www.reggioemilia.se> Hämtat 2009-05-07

Reimer-Eriksson, E (1995) *Montessori en pedagogik i tiden*. Värnamo: Ekelunds Förlag AB

Signert, K. (2000) *Maria Montessori Anteckningar ur ett liv*. Lund: Studentlitteratur.

Simmons-Christenson, G. (1977). *Förskole pedagogikens historia*. Södra Sandby: Natur och Kultur.

Stukát, S. (2005) *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Thurén, T. (2008). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Malmö: Liber.

Trost, J. (2007). *Enkätboken (3:1 uppl.)*. Poland: Studentlitteratur.

Utbildningsdepartementet. (2009) *Läroplanen för förskolan 98 Lpfö 98*
<http://www.skolverket.se/sb/d/468> Hämtat 2009-05-05

Utbildningsdepartementet. (2009) *Om förskolans läroplan; Regeringens förord till läroplanen*
<http://www.skolverket.se/sb/d/193/> Hämtat 2009-05-20

Wallin, K. (2005) *Pedagogiska Kullerbyttor, en bok om svenska barn och inspirationen från Reggio Emilia*. Stockholm: HLS Förlag.

Bilaga

Bilaga1. Missivbrev

xxxxxxx den 27 April 2008

Hej, vi är två lärarstudenter som just nu skriver vår C-uppsats. Vårt syfte med denna uppsats är att undersöka lekens betydelse för barnen ur ett pedagogiskt perspektiv på förskolan. Detta för att få en fördjupad kunskap för oss.

En viktig del i denna uppsats är vad du som pedagog anser om lek. För att få fram detta vill vi göra en nätbaserad enkätundersökning.

Vi är väldigt tacksamma om du vill ta dig tid att svara på våra frågor och vi vill ha era svar senast den x maj kl xx.xx.

Alla svar kommer att behandlas konfidentiellt.

Är det något du undrar över så tveka inte att kontakta oss på nedanstående nummer.

Stort tack på förhand!

Maria Svensson
xxx-xx xx xxx
xxxxxxxx@student.gu.se

Linda Torstenson
xxx-xx xx xxx
xxxxxxxx@gmail.com

Bilaga 2. Enkätundersökning.

Vad har du för utbildning? Förskollärare
 Barnskötare
 Annan: _____

Vilken pedagogik arbetar du/ni inom? Reggio Emilia
 Montessori

1. Nämn tre ord/begrepp som för dig är/betyder lek.

2. Vilka/vilket påståenden stämmer överens med dina tankar om lek?

	Instämmer	Instämmer inte	Vet ej/vill ej svara
• Leken är tidsfördriv.			
• Lek är bara lek.			
• Inom leken finns inga rätt eller fel.			
• Lek är socialt lärande.			
• Leken ger barn tillfälle att bearbeta traumatiska händelser.			
• I leken kan barn uttrycka känslor och handlanden som de i verkligheten inte vågar eller kan.			
• Inom leken bearbetar barn tidigare kunskap och erfarenheter.			
• Annan: _____			

3. Vad är pedagogens viktigaste roll i leken? (Markera max 3 alternativ)

- Pedagogen är en trygghet.
- Pedagogen är en auktoritet.
- Pedagogen skall hålla sig utanför barns lek då de enbart stör.
- Pedagogen skall enbart bistå med material.
- Pedagogen skall finnas i rummet som stöd men behöver inte medverka i leken.
- Pedagogen skall delta i leken, men barnen har makten. Pedagogen finns där som ett bollplank och idébank.
- Pedagogen finns med både i leken och bistår med material.
- Annat: _____

4. Hur ofta deltar du som pedagog i barns lek?

5. Hur förhåller du dig till om barn frågar om du vill vara med i leken?

- Svarar: nej och avstår från att delta.
- Svarar: ja, självklart.
- Svarar: kanske senare, vi får se.
- Låtsas som att du inte hör.
- Annat: _____

6. Hur förhåller du dig till när ett barn kommer och säger att jag inte får vara med?
Rangordna svaren där 1 är det du helst skulle gjort där och 5 alternativt 6 är den handling du skulle gjort sist.
7. Går till den lekande gruppen och säger att här får alla vara med.
8. Förklarar för barnet att de andra barnen vill leka själva just nu.
9. Förklarar för barnet att de andra barnen just påbörjat sin lek och att barnet får hitta på något annat.
10. Föreslår att du som pedagog och barnet kan leka något.
11. Föreslår att man tillsammans tittar vad andra barn gör.
12. Annat: _____

7. Brukar du som pedagog avbryta leken?

Ja, varje dag.

Ja, någon gång per vecka.

Ja, någon gång i månaden.

Nej, aldrig.

8. Ge 1-3 anledningar då du tvingas avbryta leken.

9. Läs påståendet kryssa sedan för det alternativ som du skulle ha gjort.

Två barn har krupit upp i den stora soffan i lekhallen. I soffan har de lagt legobitar. Barnen leker att det är sommar och att de badar i en pool med många badankor. När barnen är som mest inne i leken kommer pedagogen (du) in för att det är dags för samling och frukt.

Hur hade du gjort om du var tvungen att störa leken? (endast ett svar)

- Samlat ihop allt Lego och lagt i lådan, sagt: Nu är det samling och frukt.
- Går in och säger: Avslutar ni inte nu får ni ingen frukt.
- Går in i rummet och säger: Nu städar ni för det är samling och frukt.
- Sagt: Clara det är banan som du älskar kom innan den tar slut.
- Gått in i leken, säger: Vad säger ni om att komma upp från poolen, vi kan sola där borta vid samlingen och äta lite svalkande frukt, sedan kan vi bada mera.
- Annat: _____

10. Har du kommit på något ytterligare under enkäten eller känner du att du behöver tillägga eller förklara något, gör det gärna här nedan.

Stort tack för att ni tog er tid att besvara denna enkät.